

Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka

Novoselović, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:602164>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij

MATEA NOVOSELOVIĆ

Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka

**Challenges of sustainable development of tourism on the island of
Krk**

Diplomski rad

Opatija, 2023

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Diplomski sveučilišni studij
Održivi razvoj turizma

Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka

**Challenges of sustainable development of tourism on the island of
Krk**

Diplomski rad

Kolegij: **Ekonomska održivost turizma**

Student: **Matea NOVOSELOVIĆ**

Mentor: izv. prof. dr. sc. **Daniela SOLDIĆ
FRLETA**

Matični broj: **3809/22**

Opatija, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI UNIVERSITY OF RIJEKA
FAKULTET ZA MENADŽMENT U TURIZMU I UGOSTITELJSTVU
FACULTY OF TOURISM AND HOSPITALITY MANAGEMENT
OPATIJA, HRVATSKA CROATIA

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG DIPLOMSKOG RADA

Matea Novoselović

(ime i prezime studenta)

3809/22

(matični broj studenta)

Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor diplomskog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa diplomskim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog diplomskog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 12.9.23

Potpis studenta

Sažetak

Ovaj rad se bavi problematikom održivog razvoja, t.j izazovima održivog razvoja turizma otoka Krka. Dosadašnja istraživanja su pokazala vezu između turizma te mogućnosti i prepreka sa kojima se turističke destinacije nose kako bi razvoj turizma bio održiv. Ovaj rad uključuje ekonomske, socio-kulturne i okolišne učinke turizma te nam prikazuje kako sve navedeno percipiraju stanovnici otoka Krka, kao što nam i daje prikaz njihove uključenosti u sami razvoj turizma te održivog razvoja. U radu se analiziraju izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka, uz prikaz načela održivog razvoja, utjecaja turizma na okoliš, gospodarstvo i socio-kulturne aspekte. Ističe se važnost održivog razvoja turizma i njegovog usklađivanja s prirodnim i kulturnim resursima otoka Krka. Prikazani izazovi, poput zaštite okoliša, očuvanja kulturne baštine i uravnoteženog socio-ekonomskog razvoja, ukazuju na potrebu za promišljenim planiranjem i upravljanjem turizmom. Analiza strukture gostiju otoka Krka, vrsta smještajnih kapaciteta i turističkog prometa omogućava bolje razumijevanje potražnje te prilagođavanje turističke ponude potrebama različitih gostiju. Ovaj rad pruža uvid u kompleksnost turizma na otoku Krka te ističe važnost održivog pristupa za dugoročnu održivost turističkog sektora. Naglasak je stavljen na važnost ravnoteže između turističkog razvoja i očuvanja prirodnih i kulturnih resursa otoka Krka, kako bi se osiguralo kvalitetno iskustvo za goste, ali i dugoročna dobrobit lokalne zajednice. U završnom dijelu radu su izneseni rezultati empirijskog istraživanja te su isti prikazali kako stanovništvo otoka Krka doživljava mjesto u kojem živi, prednosti i nedostake sa kojima se susreću te izazove sa kojima se nose zbog turizma.

Ključne riječi: turizam; učinci turizma; održivi razvoj; otok Krk; lokalno stanovništvo

Sadržaj

Uvod	1
1. Održivi razvoj turizma	2
1.1. NAČELA ODRŽIVOG RAZVOJA TURIZMA	3
1.2. UTJECAJ TURIZMA NA OKOLIŠ	6
1.3. UTJECAJ TURIZMA NA GOSPODARSTVO	9
1.4. UTJECAJ TURIZMA NA SOCIJALNO-KULTURNE ASPEKTE	12
2. Turistička ponuda otoka Krka	15
2.1. TURISTIČKI RESURSI OTOKA KRKA	15
2.2. PRIRODNI RESURSI OTOKA KRKA	16
2.3. KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA OTOKA KRKA	19
2.4. SPORTSKO-REKREACIJSKA PONUDA	22
2.5. SMJEŠTAJNI KAPACITETI	23
3. Turistička potražnja otoka Krka	25
3.1. STRUKTURA GOSTIJU OTOKA KRKA	28
3.2. POTRAŽNJA PREMA VRSTAMA SMJEŠTAJNIH KAPACITETA	31
4. Održivi razvoj turizma otoka Krka	35
4.1. EKO OTOK KRK	35
4.2. ZERO WASTE	38
4.3. PLAVA VREĆA	39
4.4. ENO KRK	41
5. Metodologija i rezultati empirijskog istraživanja	43
6. Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka	53
Zaključak	56
Bibliografija	57
Popis ilustracija	62

Uvod

Turizam je jedna od ključnih aktivnosti koja oblikuje strukturu otoka Krka. Kao popularna destinacija, otok Krk privlači veliki broj turista iz cijelog svijeta. Međutim, taj rast turizma donosi i određene izazove održivog razvoja, kako za sam otok, tako i za lokalno stanovništvo. U ovom radu istraživat će se izazovi održivog razvoja turizma na otoku Krku. Glavna poanta istraživanja je analizirati kako turizam utječe na održivi razvoj otoka Krka, s posebnim fokusom na ekološke, ekonomske i socijalno-kulturne aspekte. Cilj je razumjeti kako lokalno stanovništvo percipira učinke turizma te identificirati izazove s kojima se otok Krk susreće u razvoju turizma, s naglaskom na održivost. Kroz istraživanje će se analizirati pozitivni i negativni utjecaji turizma na okoliš, gospodarstvo i socijalno-kulturnu sferu otoka Krka. Također će se istražiti turistička ponuda otoka, identificirati turističke resurse poput prirodnih resursa i kulturno-povijesne baštine te analizirati struktura gostiju i turistička potražnja. Rad će se usredotočiti na percepciju lokalnog stanovništva kao ključnog dionika u turizmu te na važnost ravnoteže između turističkog razvoja i očuvanja okoliša, tradicije i kulture otoka.

U istraživanju su korištene sljedeće metode: deskripcija, analiza i sinteza podataka, deskriptivna statistika. Kroz deskripciju opisan je održivi razvoj, otok Krk te turizam. Analizom i sintezom podataka identificirani su ključni čimbenici i učinci turizma na otoku dok su provedenim empirijskim istraživanjem dobiveni stavovi lokalnog stanovništva o turizmu otoka.

1. Održivi razvoj turizma

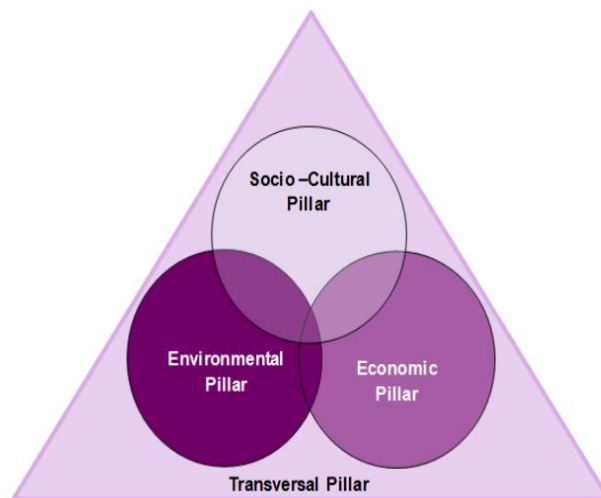
Održivi turizam može se definirati kao turizam koji u potpunosti uzima u obzir svoje sadašnje i buduće ekonomske, društvene i ekološke učinke, usmjeravajući se na potrebe posjetitelja, industrije, okoliša i lokalnih zajednica. Ostvarivanje održivog razvoja znači postizanje ravnoteže između četiri različita stupa:¹

- Ekonomski stup definiran je kao stvaranje prosperiteta na različitim razinama društva i bavi se isplativošću svih gospodarskih aktivnosti.
- Društveno-kulturni stup temelji se na poštivanju ljudskih prava i jednakih mogućnosti za sve članove društva što zahtijeva pravednu raspodjelu dobrobiti.
- Stup zaštite okoliša odnosi se na očuvanje i upravljanje resursima, uključujući prirodne i kulturne resurse, biološku raznolikost i upravljanje otpadom.
- Transverzalni stup pruža potporu gospodarskom, socio-kulturnom i ekološkom stupu kroz upravljanje, infrastrukturu itd.

Uzimajući u obzir ova četiri stupa, kako bi se zajamčila dugoročna održivost, održivi turizam bi trebao osigurati održive i dugoročne gospodarske aktivnosti, pružanje socioekonomskih dobrobiti svim dionicima koje su uključeni u turizam, uključujući stabilno zaposlenje i prilike za zaradu i socijalne usluge lokalnih zajednica. Kao i poštivati socio-kulturnu autentičnost lokalnih zajednica, čuvati njihovu izgrađenu i živu kulturnu baštinu i tradicionalne vrijednosti te doprinositi međukulturalnom razumijevanju i toleranciji te optimalno koristiti resurse okoliša koji čine ključni element u razvoju turizma, održavajući bitne ekološke procese i pomažući u očuvanju prirodnih resursa i bioraznolikosti.²

¹ APEC, Sustainable Development of Tourism Destinations, 2013., str. 5

² Ibidem

Slika 1. Stupovi održivosti

Izvor: APEC, Sustainable Development of Tourism Destinations, 2013., str. 6

Održivi razvoj je ključni koncept za osiguranje dugoročnog prosperiteta. Temelji se na tri ključna stupa održivosti: ekonomskoj, socijalnoj i ekološkoj. Kroz održivi razvoj, teži se postići ravnotežu između ekonomskog napretka, socijalne pravde i zaštite okoliša. To uključuje promicanje održivih poslovnih praksi, socijalne uključenosti i očuvanja prirodnih resursa. Samo kroz integraciju ovih stupova održivosti može se stvoriti održiva budućnost za sve.

1.1. Načela održivog razvoja turizma

Deset načela predstavljenih u nastavku predstavljaju moguće alate za dionike kako bi zajedno i učinkovito preispitali upravljanje destinacijom na proaktivan način, dizajnirajući održiva mjesta.³

³ World Economic Forum, Ten Principles for Sustainable Destinations: Charting a new path forward for travel and tourism, 2022.

Slika 2. Načela razvoja održivog turizma

Izvor: World Economic Forum, Ten Principles for Sustainable Destinations: Charting a new path forward for travel and tourism, 2022.,

Načela razvoja održivog turizma uključuju učinkovito upravljanje održivim turizmom gdje zainteresirane strane u turizmu trebaju uspostaviti i/ili promicati etičke poslovne procese koji nastoje uključiti korporativnu odgovornost (društvenu, ekonomsku i ekološku) onih koji su uključeni, povećavajući predanost održivosti destinacije i poduzeća u razradi i provedbi misije, ciljeva, strategije, planova i procesa upravljanja.⁴ Također je potrebno jamčenje prava lokalnog stanovništva gdje zainteresirane strane u turizmu trebaju tražiti i promicati mehanizme i radnje društvene i ekološke odgovornosti te ekonomske jednakosti, uključujući zaštitu ljudskih prava, odgovorno korištenje zemljišta i drugih resursa, odgovornu potrošnju proizvoda i usluga, održavanje ili povećanje dostojanstva zaposlenika. Nadalje što se tiče čuvanja prirodnog okoliša i njegove biološke raznolikosti, potrebno je u svim fazama provedbe i rada da zainteresirane strane u turizmu usvoje praksu minimalnog utjecaja na

⁴ Ibidem.

prirodni okoliš, uključujući zaštitu životinja, praćenje i učinkovito ublažavanje svih negativnih utjecaja te se na taj način treba pridonijeti održavanju prirodne dinamike i procesa u fizičkom, biološkom i krajobraznom smislu. Pritom, treba u obzir uzeti postojeći društveni i ekonomski kontekst.⁵ To uključuje mjere povezane s prilagodbom klimatskim promjenama. [108] Vezano uz razmatranje kulturne baštine i lokalne vrijednosti, u ovom slučaju zainteresirane strane u turizmu također su dužne prepoznavati i poštovati povijesno-kulturnu baštinu turističkih destinacija. Turističke aktivnosti moraju se planirati i njima se treba upravljati u skladu s kulturnim tradicijama i vrijednostima te treba se ostvariti suradnja u njihovom razvoju. Što se tiče poticanja društvenog i gospodarskog razvoja destinacije, zainteresirane strane u turizmu trebaju pridonijeti jačanju lokalnog gospodarstva, podizanju razine vještina, povećanju gospodarskih učinaka, stvaranju radnih mjesta, rada i prihoda te poticanju lokalnih kapaciteta za razvoj turističkih poduzeća potičući, u isto vrijeme, lokalne odgovorne opskrbe lance. [109] Zaključno vezano uz jamčenje kvalitete proizvoda, procesa i stavova, zainteresirane strane u turizmu trebaju osigurati pouzdane informacije, promicati svijest o turističkim destinacijama, ocjenjivati zadovoljstvo turista i poticati provedbu priznatih standarda koji se odnose na održivost, kvalitetu, dostupnost i sigurnost.

Podrška očuvanju vrijednih obilježja lokaliteta i promicanje njihove zaštite bitno je načelo održivog razvoja turizma te se ovo načelo ostvaruje kroz:⁶

- Privlačenje turista na temelju prirodnih i kulturnih vrijednosti
- Informiranje posjetitelja o vrijednostima lokaliteta i njihovoj zaštiti te poticanje posjetitelja na odgovorno ponašanje
- Razvijanje usluge i usmjerenje korištenja lokacija, uzimajući u obzir potražnju i karakteristike lokacije
- Korištenje postojećih ruta i uslužne strukture
- Osiguravanje da turizam ne ugrožava prirodne ili kulturne vrijednosti i proaktivno sprječavanje bilo kakvih štetnih utjecaja
- Minimiziranje opterećenja okoliša
- Promicanje mogućnosti putovanja do odredišta javnim prijevozom s niskim emisijama
- Produženje trajanja boravka posjetitelja u području

⁵ Ibidem.

⁶ Julkaisut, Principles of sustainable tourism, 2016

- Djelovanje energetski i materijalno učinkovito.

Načela održivog razvoja, kao što su ekonomska održivost, socijalna pravda i zaštita okoliša, igraju ključnu ulogu u oblikovanju održive budućnosti. Integracija tih načela omogućuje ravnotežu između potreba sadašnjih i budućih generacija. Kroz održivi razvoj, teži se stvaranju prosperitetnog društva, ekonomije koja potiče pravičnost i zaštite okoliša.

1.2. Utjecaj turizma na okoliš

Turistička aktivnost jedna je od najbrže rastućih aktivnosti u svijetu. Na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, turizam je ekonomski i ekološki značajan akter koji ima veliku moć utjecaja na budući razvoj. Turizam može imati pozitivan utjecaj na zajednice i okoliš kada se primjenjuje održivi pristup temeljen na dugoročnoj održivosti. Primjećuje se rast pozitivnog trenda u smjeru održivog razvoja posljednjih godina. Ekoturizam, kulturni turizam, odgovorni turizam, održivi ruralni turizam i dr. su stekli popularnost u turističkim aktivnostima, ali još uvijek postoje mnoga područja u kojima je potrebno učiniti poboljšanja. Ako je broj turista u određenom području veći od kapaciteta lokalnog okruženja ili prateće infrastrukture (što je slučaj s mnogim popularnim destinacijama), negativni utjecaji brzo se javljaju i mogu postati razarajući za sustav.⁷

Turistička aktivnost ima veliki utjecaj na dobrobit lokalnog stanovništva. Međutim, ova aktivnost može imati bitan negativan utjecaj na okoliš, a neki od navedenih utjecaja su:⁸

- Iscrpljivanje prirodnih resursa - iscrpljenost prirodnih resursa sve više zabrinjava, posebno na mjestima gdje su resursi već oskudni. Kritični resursi te posljedice koje nastaju izazvane turističkim aktivnostima su sljedeće:
- Voda se posebno smatra kritičnim resursom koji se u turističkim aktivnostima uvelike zlorabi. U mnogim popularnim turističkim odredištima turisti pretjerano koriste vodu u hotelima, za bazene i luksuzne wellness prostore. Kada su na odmoru, većina turista koristi puno više vode za osobnu upotrebu, nego kod kuće, što rezultira

⁷ Awareness, E., The Negative Environmental Impacts of Tourism, 2022.

⁸ Ibidem.

većim količinama otpadnih voda i stvara nestašice vode, a to posljedično utječe na lokalno stanovništvo.

- Turistička aktivnost ovisi o potrošnji obnovljivih i neobnovljivih resursa koji su dostupni na određenoj lokaciji. To uključuje razne minerale, metale i resurse biomase i dr. Industrija sagorijeva veće količine fosilnih goriva i stoga proizvodi stakleničke plinove te utječe na zdravlje plodnog tla potrebnog za uzgoj dovoljne količine hrane i šteti cijelim ekosustavima poput šuma ili bioraznolikih močvara, a na taj način utjecaji dopiru čak i do lokalnog životinjskog svijeta. Kada se izgradi više rekreacijskih objekata, prirodna staništa sa svojim bogatstvima se uništavaju. Zemljišni resursi, poput šuma, ugroženi su kada se drveće koristi za građevni materijal ili grijanje. Turističke atrakcije i smještaj uvelike ovise o energiji za grijanje, opskrbi toplom vodom i električnoj energiji. Tu potražnja za energijom zapravo slijedi isti obrazac kao i potrošnja vode.
- Prekomjerna potrošnja i proizvodnja otpada – turisti mogu proizvesti dvostruko više otpada u jednom danu od lokalnog stanovništva. UNEP procjenjuje da jedan turist može proizvesti između 1 i 12 kg krutog otpada dnevno kada posjeti novo mjesto. Brojke variraju ovisno o mnogim čimbenicima – lokaciji, vrsti smještaja, osobnim preferencijama i karakteru boravka. Međutim, otpad koji izravno proizvede turisti nije jedini otpad koji nastaje u turističkim destinacijama. Značajan dio krutog otpada dolazi iz usluga koje se pružaju turistima, poput pranja rublja, restorana, wellnessa, zabave i smještaja. Nepravilno gospodarenje otpadom nije samo oblik nepromišljene potrošnje resursa, već je to i oblik onečišćenja tla, posebno na mjestima s velikim brojem turista. Otpad degradirati ekosustave i promijeniti fizički izgled krajolika. Morski otpad šteti morskom životu, često dovodi do njihove smrti i degradira osjetljive i jedinstvene, ali vitalne ekosustave.
- Onečišćenje - u turističkoj aktivnosti dolazi u mnogim oblicima: povećane emisije povezane s prometom i većom potrebom za energijom, kruti otpad, kanalizacija, izlijevanje nafte i kemikalija, buka, svjetlosno onečišćenje i dr.
- Emisije stakleničkih plinova i doprinos globalnom zatopljenju - većina ljudskih aktivnosti koje obuhvaćaju suvremeni način života doprinose emisiji stakleničkih plinova. Prema izvješću Svjetske turističke organizacije (UNWTO), promet je

odgovoran za 75% emisija ugljičnog dioksida u turizmu. Zračni, cestovni i željeznički promet glavna su sredstva putovanja među turistima.

- Erozija tla i neodrživo korištenje zemljišta - neplanski razvoj i brzo širenje infrastrukture, nedostatna infrastruktura kao što je npr. nedovoljno parkirnih mjesta i automobili parkirani na rubovima prometnica, prenapučenost prirodnih lokaliteta, nepoštivanje pravila i dr. lako mogu pokrenuti erozivne procese i ubrzati degradaciju tla. Turizam i rekreacijske aktivnosti često mijenjaju svojstva tla, osobito ako je broj turista veći od kapaciteta ekosustava.
- Fizička degradacija ekosustava i gubitak bioraznolikosti - procjenjuje se da je prosječna stopa ekspanzije turizma 3% u razvijenim zemljama, a može biti i do 8% u zemljama u razvoju. Industrija ima mnogo fizičkih utjecaja na okoliš u kojem se razvija. Brojna popularna turistička mjesta nalaze se u područjima osjetljivih ekosustava. Ekosustavi kao što su kišne šume, močvare, mangrove, koraljni grebeni, morske trave i alpska područja često su ugroženi jer su privlačna mjesta za programere i turiste koji traže poseban osjećaj bliskog kontakta s prirodom.

Kako bi turizam dugoročno opstao i imao pozitivne učinke na određeno područje, treba se pridržavati načela održivosti. S obzirom na svoj brzi rast, važno je da turizam nastavi pratiti održive prakse. Što se tiče okoliša, to znači potrošnju prirodnih resursa u prihvatljivim granicama, zaštitu bioraznolikosti i osiguravanje odvijanja bitnih ekoloških procesa, uz pružanje ugodnog iskustva posjetiteljima. Dio težnje ka održivosti je i podizanje svijesti o jedinstvenim prirodnim značajkama nekog područja te edukacija posjetitelja o njihovom održivom gospodarenju. To im pomaže razumjeti pravila koja su postavljena i poštovati razlike. Da bi se aktivnost razvijala i rasla, održivi turizam je neophodan i jedini put naprijed.⁹ Održivi turizam osigurava da brzorastuća aktivnost turizma dugoročno opstane, pružajući pozitivne učinke na područje kroz održivo korištenje resursa, zaštitu bioraznolikosti, očuvanje ekoloških procesa i edukaciju posjetitelja.

⁹ Awareness, E., Positive Impacts of Tourism on the Environment

1.3. Utjecaj turizma na gospodarstvo

U današnjem kontekstu, turizam je bitan element u razvoju svjetskog gospodarstva i jedan je od vodećih izvora prihoda za razvijene zemlje i zemlje u razvoju. Turizam je postao snažan stup održivog razvoja i za razvijena gospodarstva i za gospodarstva u razvoju budući da nudi različite kulturne, društvene, tehnološke, iskustvene i prirodne proizvode za slobodno vrijeme i poslovanje. S tim u vezi, Svjetsko vijeće za putovanja i turizam utvrdilo je da putovanja i turizam imaju ključnu ulogu u stvaranju radnih mjesta, uključujući izravne, neizravne i inducirane učinke.¹⁰

Razvoj turizma na destinaciji ima i pozitivne i negativne učinke na to područje. Pozitivni ili negativni učinci uvelike ovise o prirodi planiranja turističkog razvoja u destinaciji. Neki od pozitivnih učinaka razvoja turizma na konceptualnoj razini uključuju multiplikativne učinke povećanja dohotka i zaposlenosti, veći rast BDP-a, smanjenje deficita platne bilance i smanjenje siromaštva. Negativni učinci turizma uključuju ekonomsku cijenu drugih socio-kulturnih i ekoloških učinaka turizma kao što su: učinci pomaka, učinci demonstracije, problemi nosivosti, zagađenje.

Turizam sudjeluje u rastu i razvoju zemlje, primarno donoseći višestruke ekonomske vrijednosti i koristi te pomaže u izgradnji vrijednosti brenda, imidža i identifikaciji regije. Kao značajan doprinos gospodarskom rastu, turistička aktivnost ide dalje od atraktivnih destinacija. Ona ima značajnu ulogu u jačanju gospodarstva nacije. Za brojne zemlje turizam je glavni pokretač regionalnog razvoja jer ubrzava gospodarsku aktivnost. Ima pozitivan učinak na rast prihoda, prilike za zapošljavanje, bruto prihod i proizvodnju.¹¹

Privlačenjem međunarodnih turista, turizam doprinosi stvaranju deviznih prihoda koji stvaraju zapošljavanje, poboljšanu infrastrukturu i kvalitetu života, pridonoseći održivom gospodarskom rastu zemlje jer turisti doprinose prodaji, dobiti, plaćama, poreznim prihodima i izvozu. Najizravniji učinci su za uslužne djelatnosti kao što su hoteli, restorani, prijevoz, zabava i kupnja. Turizam, poljoprivreda, kapital i energetske razvoj podržavaju rast u većini zemalja u razvoju. Razvoj turizma dobio je globalnu afirmaciju kao poticaj za

¹⁰ WTTC. 2021. Global Economic Impact and Trends 2021.

¹¹ Ren, Taizeng, Muhlis Can, Sudharshan R. Paramati, Jianchun Fang, and Wanshan Wu. 2019. The Impact of Tourism Quality on Economic Development and Environment: Evidence from Mediterranean Countries. Sustainability 11: 2296.

gospodarski rast, razvoj poljoprivrede, energetike i smanjenje siromaštva. Općenito se smatra da razvoj turizma vodi gospodarskom rastu.¹²

Turizam u usponu može generirati isti rast prihoda kao što je onaj od izvoza prirodnih resursa. Za razliku od industrija vađenja nafte, plina i minerala koje pokreću degradaciju prirodnih resursa, aktivnost turizma može postati zeleni sektor. Stoga je održiva opcija krenuti naprijed prema održivom turizmu s manje oslanjanja na tradicionalna sredstva podizanja gospodarskog rasta.¹³

Dugoročni utjecaj turizma na gospodarski rast poznat je kao hipoteza rasta vođena turizmom. Može djelovati kao pokretač rasta pridonoseći rastu BDP-a, otvaranju radnih mjesta i stvaranju deviza.¹⁴ Nasuprot tome, gospodarski rast, također, pozitivno utječe na razvoj turizma jer pogoduje turističkim aktivnostima razvojem objekata i infrastrukture, kao što su razvoj prometa, razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije, elektronički novac, hoteli, restorani i druge usluge i sadržaji za zabavu.

Kod proučavanju tijeka novca u gospodarstvu korist od turizma analizira se u smislu primarnog i sekundarnog učinka. Primarni učinak naziva se i izravnim učinkom, a sekundarni učinak zbroj je neizravnog i induciranog učinka. Izravni učinak povezan je s promjenama u proizvodnji zbog neposredne potrošnje turista. Neizravni učinak povezan je s promjenama u proizvodnji zbog ponovnog trošenja primitaka na prvoj razini. Na primjer, prihodi od hotela troše se u sektorima koji opskrbljuju hotele proizvodima i uslugama. Inducirani učinak povezan je s promjenom razine ekonomske aktivnosti koja proizlazi iz potrošnje kućanstava iz prihoda ostvarenih kroz turizam. Ukupni ekonomski učinak je ukupni zbroj izravnih, neizravnih i izazvanih učinaka turizma unutar regije.¹⁵

Potrošnja turista prolazi kroz različita područja u gospodarstvu, a subjekti uključeni u proces imaju izravnu ili neizravnu korist. Potrošnja turista prelazi u gospodarstvo, te tako mnogima postaje prihod. Turistički troškovi koji se ostvaruju u destinaciji, kao što su izdaci za hotele, restorane i taksije, imaju višestruki učinak na gospodarstvo na tri različite

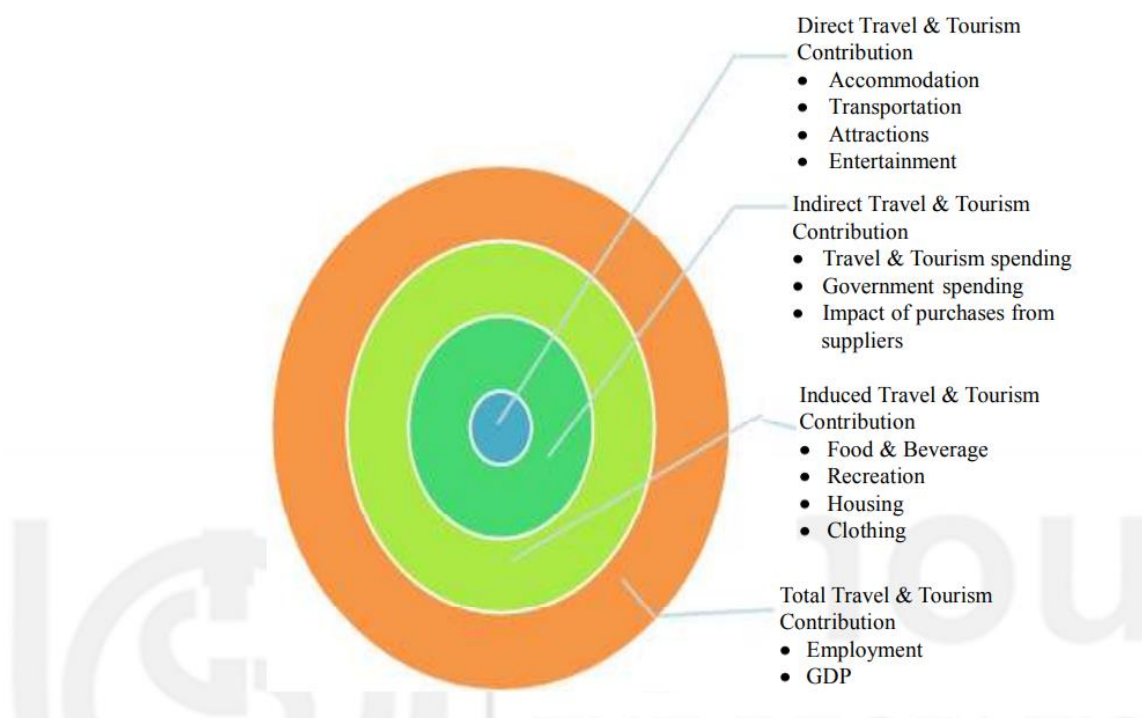
¹² FaladeObalade, Timothy A., and Suchi Dubey. 2014. Managing Tourism as a source of Revenue and Foreign direct investment inflow in a developing Country: The Jordanian Experience. *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences* 3: 16–42.

¹³ Tuncay, Nesrin, and Ceyhan Can Ozcan. 2020. The effect of Dutch Disease in the tourism sector: The case of Mediterranean Countries. *Tourism and Hospitality Management* 26: 99–114.

¹⁴ Alhowaish, Abdulkarim K. 2016. "Is Tourism Development a Sustainable Economic Growth Strategy in the Long Run? Evidence from GCC Countries" *Sustainability* 8, no. 7: 605.

¹⁵ Unit 14: tourism impacts – economic/unit.14

razine: izravnoj, neizravnoj i induciranoj. Ovaj lančani učinak poznat je kao "multiplikacijski učinak".

Slika 3. Utjecaj turizma na gospodarstvo

Izvor: Mishra, Jitendra Mohan, Concept and Impacts of Tourism, Unit-14 Managing Tourism- Sustainability and Carrying Capacity Approaches str.210, The peoples university, 2021

Agencije koje su izravno uključene u industriju putovanja mogu izravno primiti potrošnju turista. Zauzvrat kupuju robu i usluge od srodnih organizacija unutar mjesta. Resursi generirani ovim sljedećim razinama rashoda zbrajaju se kao neizravni multiplikativni učinak. Neizravni učinak možda neće uključivati sav novac koji su izvorno potrošili turisti, budući da dio novca može otići iz optjecaja kroz uvoz, štednju i poreze. U kasnijoj fazi optjecaja, novac generiran kroz turističke izdatke isplaćuje se rezidentima u obliku plaća, nadnica, renti, kamata i dividendi tijekom izravnih i neizravnih krugova izdataka. To se naziva inducirani multiplikativni učinak. U procesima multiplikatora, izravni multiplikatori rastu od onoga što posjetitelji stvarno potroše dok neizravni multiplikatori nastaju izdacima turističke industrije i konačno, inducirani multiplikatori dolaze od potrošnje dobavljača izvan turističke aktivnosti vlastitih izravnih i neizravnih prihoda od turističke aktivnosti.¹⁶

¹⁶ Ibidem.

U zaključku, turizam ima značajan pozitivan utjecaj na gospodarstvo. On pruža mogućnosti za stvaranje radnih mjesta, potiče rast poduzetništva i povećava prihode od prodaje roba i usluga. Također, turizam generira prihode od poreza i doprinosa koji podržavaju lokalnu infrastrukturu i javne usluge. Održivo upravljanje turizmom može osigurati da se ti ekonomski učinci maksimiziraju dok se istovremeno očuvaju prirodno i kulturno nasljeđe te osigurava ravnoteža između ekonomskog razvoja i očuvanja.

1.4. Utjecaj turizma na socijalno-kulturne aspekte

Turizam može imati mnogo različitih učinaka na društvene i kulturne aspekte života u određenoj regiji ili području, ovisno o kulturnoj i vjerskoj snazi te regije. Interakcija između turista i lokalnih zajednica može biti jedan od čimbenika koji može utjecati na zajednicu jer turisti mogu biti neosjetljivi na lokalne običaje, tradiciju i standarde. Učinak može biti pozitivan ili negativan na lokalnu zajednicu.

Pozitivni društveni utjecaji su društveni doprinosi ili učinci turizma na dobrobit lokalne zajednice. S povećanjem broja turista, dolazi do odgovarajućeg porasta broja trgovačkih/komercijalnih aktivnosti, a to zauzvrat otvara poslovne mogućnosti za lokalno stanovništvo te formira mogućnosti za zapošljavanje.¹⁷

Pozitivni utjecaji na destinacijsko područje uključuje prednosti kao što su:¹⁸

- Lokalna zajednica može se povezati s ljudima različitog podrijetla s različitim životnim stilovima što kroz 'efekt demonstracije' može dovesti do razvoja poboljšanih životnih stilova i praksi na temelju primjera turista.
- Unaprjeđenje lokalnih objekata i infrastrukture može rezultirati poboljšanjem životnog standarda lokalnog stanovništva, pružajući im bolje obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, mogućnosti zapošljavanja i prihode.
- Više kulturnih i društvenih događaja dostupnih za lokalno stanovništvo poput zabave, izložbi itd.

¹⁷ Shahzalal, M., Positive and Negative Impacts of Tourism on Culture: A Critical Review of Examples from the Contemporary Literature. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, 2016., str. 2.

¹⁸ Ukessays, Socio-cultural, Environmental and Economic Impacts of Tourism, 2021

- Očuvanje lokalne i kulturne baštine nekog područja i ponovno rađanje njegovih obrta, arhitektonskih tradicija i naslijeđa predaka.
- Urbana područja koja bi mogla biti u opadanju mogu se oživjeti, a kretanje ljudi iz ruralnih područja u urbana područja radi zaposlenja može biti potaknuto otvaranjem radnih mjesta u turističkoj aktivnosti.

Iako turizam može imati pozitivne učinke na socio-kulturne aspekte, kao što su promicanje kulturne razmjene i očuvanje tradicija, turizam je također popraćen s brojnim negativnim učincima. To uključuje prekomjerni turistički pritisak koji može dovesti do pretrpanosti, degradacije lokalne kulture i gubitka autentičnosti destinacija. Turizam također može poticati komercijalizaciju tradicionalnih običaja i stvarati nejednakosti u raspodjeli ekonomskih koristi.¹⁹ Ovi negativni učinci zahtijevaju pažljivu raspodjelu kako bi se minimizirali i osiguralo održivo upravljanje turizmom.

Nadalje, turizam može imati negativne učinke na neko područje, kao npr.:²⁰

- Postojeća infrastruktura (ceste, željeznice, pružanje zdravstvene zaštite) možda se neće moći nositi s većim pritiskom koji stvara priljev ljudi zbog turizma.
- Aktivnosti i životni stil lokalnog stanovništva mogu trpjeti zbog turista što može dovesti do ogorčenosti prema turistima.
- Lokalno stanovništvo može kopirati životni stil turista kroz 'učinak demonstracije', a rezultat bi mogao biti gubitak lokalnih običaja i tradicije, kao i standarda ponašanja.
- Povećani kriminal mogao bi se razviti kroz pad moralnih vrijednosti.
- Tradicionalne industrije mogu biti izgubljene, a lokalna roba zamijenjena uvezenom i masovno proizvedenom robom kojoj nedostaje autentičnost, ali je privlačna masovnom tržištu.
- Turisti se mogu ponašati na asocijalan način što bi moglo uvrijediti lokalno stanovništvo. Ako zemlja domaćin i pružatelji turističkih usluga ne pruže dovoljno informacija o standardima ponašanja koji se očekuju u tom području, lokalno stanovništvo može početi zamjerati turistima i ponašati se agresivno prema njima.

¹⁹ Dr.Md. Usmanc Mgr DBA Doctor and Researcher ER & AR, The positive and negative effects of tourism on the social-cultural environment of a country.2016

²⁰ Ibidem

- Jezične barijere između turista i lokalne zajednice mogu dovesti do problema u komunikaciji
- Turističke aktivnosti poput glazbenih koncerata, sportskih događanja, noćnog života i drugih mogu stvarati buku koja može negativno utjecati na lokalno stanovništvo i uzrokovati zagađenje bukom.
- Zagušenje prometa - povećanje broja dolazaka turista u zajednicu, također, može rezultirati zagušenjem prometa.

Kultura i turizam imaju uzajamno koristan odnos koji može ojačati privlačnost i konkurentnost mjesta, regija i zemalja. Kultura je sve važniji element turističkog proizvoda, koji također stvara posebnost na prenapućenom globalnom tržištu. Istodobno, turizam predstavlja važno sredstvo valorizacije kulture i stvaranja prihoda koji mogu podupirati i jačati kulturnu baštinu, kulturnu produkciju i kreativnost. S razvojem odnosa između turizma i kulture, mjesta mogu postati privlačnija te mogu povećati svoju konkurentnost kao mjesta za život, posjete, rad i ulaganja.²¹

Najuspješnija mjesta su ona koja mogu stvoriti pozitivnu sinergiju između kulture i turizma. Sinergija se ne događa automatski: treba je stvoriti, razvijati i upravljati njome. Gu i Ryan²² identificira niz kriterija koji su važni za razvoj pozitivnog odnosa između turizma i kulture:

- Trajnost kulturnih aktivnosti
- Stupanj sudjelovanja lokalnog stanovništva uz turiste
- Kapacitet teritorija za proizvodnju svih dobara i usluga koje se traže
- Međuovisnost ovih aktivnosti kako bi se potaknuli 'učinci grupiranja'.

U zaključku, turizam ima značajan utjecaj na socio-kulturne aspekte. Pozitivno, on može promicati kulturnu razmjenu, očuvanje tradicija i stvaranje ekonomskih mogućnosti za lokalne zajednice. Ipak, postoje i neželjeni učinci turizma koji uključuju visok turistički pritisak, gubitak autentičnosti lokalne kulture te nejednaku distribuciju ekonomske koristi. Važno je uspostaviti ravnotežu i održivo upravljati turizmom kako bi se maksimizirali pozitivni učinci, a minimizirali negativni učinci na socio-kulturne aspekte.

²¹ Richards, G. (2007) *Cultural Tourism: Global and local perspectives*. Binghampton: Haworth Press.

²² Gu, H. and Ryan, C. (2008) Place attachment, identity and community impacts of tourism—the case of a Beijing hutong. *Tourism Management*, 29, 637-647.

2. Turistička ponuda otoka Krka

Turistička ponuda otoka Krka vrlo je raznolika te može zadovoljiti različite profile turista. Ključni segmenti turističke ponude otoka Krka su povijesno-kulturni spomenici, sportske aktivnosti, prirodna baština, bogata kulturna i zabavna ponuda, bogata wellness i spa ponuda te brojni izleti.²³

Turistička ponuda otoka Krka nudi raznolike mogućnosti. Posjetitelji mogu uživati u prekrasnim plažama, kristalno čistom moru, bogatoj kulturnoj baštini i raznolikim aktivnostima na otvorenom. Otok Krk pruža jedinstveno iskustvo koje kombinira prirodu, kulturu i gostoljubivost lokalnog stanovništva.

2.1. Turistički resursi otoka Krka

Razvoj turizma uvelike je predodređen raspoloživim resursima i/ili već postojećim atrakcijama koji imaju potencijal motivirati turiste da posjete destinaciju. Resursno-atrakcijska osnova otoka Krka uključuje:²⁴

- Prirodnu baštinu
- Kulturnu baštinu
- Rekreativne, sportske i zabavne sadržaje.

Otok Krk je već u prošlom stoljeću bio uočen kao zanimljiv turistički resurs. Na to je uvelike utjecao njegov geografsko-prometni položaj i povoljni prirodni uvjeti. Počeci turizma na otoku Krku vezuju se uz kraj 19. Stoljeća. Tada su na otok Krk počele dolaziti prve veće skupine gostiju i to ponajviše iz Austrije, Češke, Slovačke i Hrvatske. Ulaganje u infrastrukturu i turističke proizvode omogućilo je daljnji razvoj turizma na otoku Krku. Glavni čimbenici koji su omogućili dinamičan razvoj turizma na otoku Krku, a koji i danas utječu na turističku prepoznatljivost ovog otoka su:²⁵

²³ Krk, Ponuda

²⁴ Institut za turizam, Strategija razvoja otoka Krka do 2020., 2016

²⁵ Otok Krk, O turizmu otoka Krka

- Povoljan zemljopisni položaj otoka
- Povoljni prirodni uvjeti, blaga klima, čisto more, dobra insulacija i bogata vegetacija (posebno na sjeverno-zapadnom dijelu otoka)
- Otvaranje mosta kopno-otok
- Afirmacija turističkih mjesta na otoku, na domaćem i svjetskom turističkom tržištu.

Na otoku Krku nalaze se brojna pitoreskna mjesta smještena uz obalu. Navedena mjesta svojom arhitekturom, prirodnim položajem, tradicijom, poviješću i kulturnim zbivanjima privlače turiste iz Hrvatske i inozemstva. Otok Krk karakterizira neobičan reljef s krškim oblicima (špiljama i pećinama, dolcima i škrapama). Ima razvedenu obalu s brojnim zaljevima. Otok Krk ima iznimno bogatu kulturnu povijest, a u prošlosti je bio jedno od ključnih središta hrvatskih glagoljaša.²⁶

Poradi brojnih prirodnih ljepota, plaža i čistog mora otok Krk turistima iz godine u godinu postaje sve više zanimljiv. Bitan čimbenik koji doprinosi turističkoj popularnosti otoka Krka su i kulturne vrijednosti koje se očituju u materijalnoj i nematerijalnoj dimenziji. Turistička ponuda otoka Krka obilježena je i brojnim sportskim sadržajima, prostorom za aktivan odmor, brojnim manifestacijama, zabavnim sadržajima i dr. Svi ti čimbenici otok Krk visoko pozicioniraju na turističkoj karti Hrvatske.

2.2. Prirodni resursi otoka Krka

Otok Krk obiluje brojnim prirodnim resursima. Među njima su poučne staze i šetnice, ljekovito blato, atraktivne uvale i mali otočići oko Krka, brojne plaže, spilja, slatkovodno jezero, maslinici i vinogradi i dr.

Špilja Biserujka (Vitazićeva špilja) nalazi se u općini Dobrinj. Uređena je za posjet turista te se odlikuje brojnim špiljskim ukrasima (kalcitne sage, osobito stupova i stalaktita). U speleološkoj klasifikaciji uvrštava se među jednostavne špilje. Ova je špilja sačinjena od sljedećih podzemnih prostora: ulazni dio, balkon, okno, velika dvorana, sjeverni kanal,

²⁶ Iznajmljivači, Otok Krk atraktivna turistička destinacija u srcu Kvarnera, 2016.

dvorana s motovima i cimpresna dvorana. U špilji su pronađeni ostaci kostiju špiljskog medvjeda.²⁷

Mjesečeva staza (Baška) je uređena staza za šetnju. Na kraju staze se iz šumovitog područja izlazi u prostor koji svojim izgledom podsjeća na mjesec. Staza je dugačka 3 kilometra te se duž nje isprepliću različita i impresivna prirodna okruženja.

Plaža Oprna najljepša je plaža na otoku Krku. Smještena je u zaljevu koji se nalazi u blizini mjesta Stara Baška. Do plaže turisti mogu doći uskim i neravnim stazama ili brodom. Plaža u naselju Meline od ranog proljeća do kasne jeseni turiste privlači ljekovitim blatom. Osim po ljekovitom blatu, ova je plaža privlačna obiteljima s djecom zbog ugodne temperature mora i brojnih drugih sadržaja. Bašćanska Vela plaža uvrštava se među najljepše prirodne plaže u Hrvatskoj koju karakterizira čisto more. Plaža je u potpunosti prirodna, more je tirkizno plave boje i često je valovito.²⁸

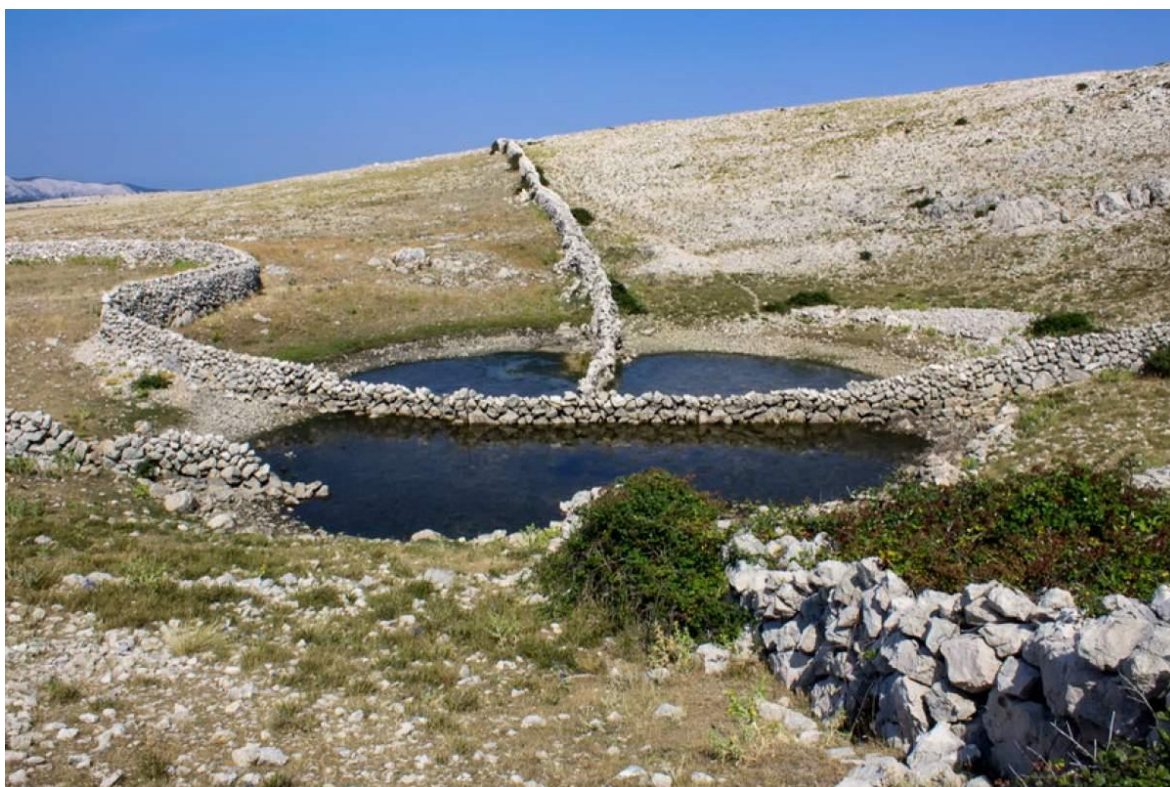
Jezero (Njivice) smješteno je nedaleko od Njivica. To je najveće prirodno slatkovodno stanište otoka Krka. Jezero je iznimno važno radi očuvanja vrednota bioraznolikosti otoka Krka. Specifično je i po tome što su se u njemu i njegovoj bližoj okolini razvili brojni močvarni i slatkovodni tipovi vegetacije. Osim navedenog, jezero je važno i kao lokalitet seobe i zimovanja ptica.

Poučna staza Put lokava dugačka je 6,1 kilometar. Riječ je o zajedničkom projektu slovenskih i hrvatskih stručnjaka za biologiju, hidrologiju, geologiju, informatiku i upravljanje zaštićenim područjima. Cilj projekta je detaljno istražiti i valorizirati pojave krških lokava na Krku. Pojedine od njih su nastale prirodnim putem, a brojne od njih je napravio čovjek.²⁹

²⁷ Mare tours, Prirodne znamenitosti na Krku

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

Slika 4. Poučna staza Put lokava

Izvor: Mare tours, Prirodne znamenitosti na Krku

Plodno Vrbničko polje smješteno je na samom ulazu u Vrbnik. Plodno tlo, povoljna klima i zaštićeni položaj omogućavaju vrlo bujan razvoj svih kultura koje se na tom području uzgajaju. Na ovom se području oduvijek uzgaja vinova loza te na ovom području upravo dominiraju vinogradi. Maslinici su jedan od najpoznatijih simbola otoka Krka. No, sve intenzivnijom revitalizacijom maslinika područje koje se proteže od Krka do Punta proživljava svoju renesansu. Na tom području se nalazi niz pješačkih i biciklističkih staza koji posjetiteljima omogućuju posjet najljepšim krčkim maslinicima.³⁰

Otok Krk se ističe raznovrsnim prirodnim resursima koji čine značajne atrakcije za posjetitelje. To uključuje prekrasne plaže, kristalno čisto more, planinski krajolik i bogatu floru i faunu. Navedeni resursi čine otok Krk privlačnom destinacijom za ljubitelje prirode i pružaju im jedinstveno iskustvo. Očuvanje ovih prirodnih resursa ključno je za dugoročnu održivost otoka, te je važno pravilno upravljanje kako bi se osigurao njihov opstanak i uživanje u njihovoj ljepoti i jedinstvenosti

³⁰ Ibidem.

2.3. Kulturno-povijesna baština otoka Krka

Jedan od najstarijih zapisa na hrvatskom (starohrvatskom) jeziku, Bašćanska ploča, nastala je u Baškoj na otoku Krku. Bašćanska ploča pronađena je u Crkvi sv. Lucije te se danas u toj crkvi nalazi njezina replika. Predstavlja najvažniji kulturno-povijesni spomenik otoka Krka. Originalna Bašćanska ploča nalazi se u Akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Tekst na glagoljici koji se nalazi na Bašćanskoj ploči je temelj za istraživanje hrvatskog jezika i književnosti.³¹

Slika 5. Bašćanska ploča

Izvor: Portal privatni smještaj, Kulturna i prirodna baština Baške na otoku Krku

U Bašćanskoj dolini napravljena je i Bašćanska staza glagoljice na kojoj posjetitelji mogu upoznati glagoljicu na 34 kamene skulpture.³² Značajna kulturna institucija u Baškoj je i Zavičajni muzej Baška.³³ Među atraktivna mjesta za turiste na otoku Krku uvrštava se i naselje Vrbnik. Poradi svoje arhitekture i glagoljaških spomenika Vrbnik je turistička atrakcija sama po sebi. Poznat je i po brojnim galerijama, muzejima, uskim ulicama i knjižnici obitelji Vitezić.³⁴

Same urbane sredine otoka Krka, primjerice, gradovi Krk i Omišalj sami po sebi čine vrijedno povijesno i kulturno uporište otoka koje privlači brojne turiste poradi originalnih i

³¹ Portal privatni smještaj, Kulturna i prirodna baština Baške na otoku Krku

³² Otok Krk, Bašćanska staza glagoljice

³³ Muzejski dokumentacijski centar, Zavičajni muzej Baška

³⁴ Adriagate, Vrbnik – otok Krk

povijesno i kulturno značajnih spomenika. Osim po Bašćanskoj ploči, otok Krk je poznat i po drugim vrijednim povijesnim objektima i znamenitostima. Primjerice, u uvali Sepen nalaze se ostaci jednobrodne bazilike u obliku latinskog križa te je navedeno jedini sakralni objekt ovog tipa sačuvan u Hrvatskoj. Ostaci kasnoantičke nekropole nalaze se izvan zidina te se posljednjih godina na ovom prostoru odvijaju različita kulturna događanja. Ista je uvala poznata i po ostacima antičkog rimskog grada Fulfinuma.³⁵

Slika 6. Mirine Fulfinum

Izvor: Visit Omišalj-Njivice, Mirine Fulfinum

Na otoku Krku nalaze i drugi arheološki spomenici te brojni sakralni objekti. Među njima su: franjevački samostan Sv. Marije, ranoromanička crkva Sv. Donata, crkva Sv. Krševana, krčka katedrala, crkva Sv. Katarine sa zvonikom koji je simbol grada Krka. Grad Krk poznat je i po izložbenim prostorima u staroj jezgri te muzeju sakralne umjetnosti. Venerin žrtvenik na jedini je na istočnoj obali Jadrana. U prošlosti je imao ulogu glavnog žrtvenika u Venerinom hramu u gradu Krku.³⁶

³⁵ Visit Omišalj-Njivice, Mirine Fulfinum

³⁶ Otok Krk, Volsonis u gradu Krku

Slika 7. Venerin žrtvenik

Izvor: Otok Krk, Volsonis u gradu Krku

Folklornu tradiciju otoka Krka turisti mogu upoznati na smotri Sopaca otoka Krka, Festivalu krčkog folklora i na ljetnim turističkim priredbama. Najpoznatije manifestacije otoka Krka su: Krčki sajam Lovrečava, Dani šurlica, Dani žlahtine te tradicionalne otočke fešte. Također, na otoku Krku odvijaju se i sportske manifestacije, kao što su: jedriličarska regata Croatia Cup i etapna brdsko biciklistička utrka 4 Islands MTB.³⁷

Kulturno-povijesna baština otoka Krka je izuzetno bogata i raznolika. Srednjovjekovni gradovi, crkve, stari utvrđeni gradovi i tradicionalne arhitekture svjedoče o bogatoj povijesti i kulturi otoka. Ova kulturna baština pruža jedinstven uvid u prošlost i predstavlja važan dio identiteta otoka Krka.

³⁷ Otok Krk, Tradicionalne manifestacije

2.4. Sportsko-rekreacijska ponuda

Uz smještajne kapacitete na otoku Krku nalaze se sportski tereni, fitnes dvorane, teretane i drugi sportsko-rekreacijski sadržaji. Otok Krk turistima omogućuje sudjelovanje i u različitim adrenalinskim aktivnostima kao što su: ronjenje, rafting, kajakarenje, penjanje po vrletima gorja, paragliding, bicikliranje po divljoj prirodi, letenje i dr.³⁸

Otok Krk obiluje sportsko-rekreacijskom ponudom. Bez obzira radi li se o profesionalnim sportašima ili rekreativcima, otok Krk može zadovoljiti potrebe turista za aktivnim odmorom. Na otoku djeluju brojne sportske udruge i klubovi koji omogućuju turistima iznajmljivanje sportske opreme, ali i sudjelovanje u različitim sportskim aktivnostima.

Uz sve već navedene sportske aktivnosti na otoku Krku, turisti se mogu okušati i u: tenisu, wakeboard-u, vožnji jet-skijom, kajakom i kanuom, sandoliranju i pedaliranju, zipline-u, parasalingu, igranju golfa, bočanju, skijanju na vodi, vožnji na banana-liftu, u tubama ili padobranom i dr. Sportske aktivnosti na otoku Krku primjerene su dobi i sportskom iskustvu turista te se odvijaju samostalno ili uz stručni nadzor.³⁹

Brojne pješačke staze na otoku Krku ujedno su i biciklističke. Na otoku Krku nalazi se oko 300 kilometara pješačkih staza. Posemno su atraktivne pješačke staze Put glagoljaša, planinarska obilaznica Putevima Dobrinjštine i pješačka ruta Mjesečev Plato. Otok Krk planinarima omogućuje osvajanje Velog vrha i Obzova.⁴⁰

Sportsko-rekreacijska ponuda otoka Krka pruža obilje mogućnosti za aktivnosti i zabavu na otvorenom. Posjetitelji mogu uživati u raznovrsnim aktivnostima poput ronjenja, jedrenja, biciklizma, planinarenja i mnogih drugih. Otok Krk nudi prirodne ljepote i infrastrukturu koja podržava sportske i rekreacijske aktivnosti. Bavljenje sportom na otoku Krku omogućava spoj tjelesne aktivnosti, istraživanja prirode i uživanja u prekrasnom okruženju.

³⁸ Active Turist, Aktivni turizam Krk

³⁹ Otok Krk, Sport i rekreacija na otoku Krku

⁴⁰ Privatni smještaj, Aktivnosti i manifestacije na otoku Krku

2.5. Smještajni kapaciteti

U nastavku će biti prikazani smještajni kapaciteti otoka Krka, što uključuje kako komercijalne, tako i nekomercijalne smještajne objekte. Smještajni kapaciteti predstavljaju ključni element razvoja turizma na otoku Krku, igrajući važnu ulogu u privlačenju turista i pružanju udobnog boravka tijekom njihovog posjeta.

U Tablici 1. je prikazan broj kreveta smještajnih kapaciteta otoka Krka.

Tablica 1. Broj kreveta smještajnih kapaciteta otoka Krka

	Osnovni kreveti	Pomoćni kreveti
2022	59.655	6.455
2021	58.993	5.955
2020	59.798	5.878

Izvor: izrada autora prema podacima TZ otoka Krka

U 2022. godini, ukupni kapacitet smještaja na otoku Krku osnovnih kreveta je veći za 1,13% te 8,40% pomoćnih kreveta u odnosu na 2021.god. U 2021. godini, ukupni kapacitet osnovnih kreveta na otoku Krku je smanjen za 1,35% u odnosu na godinu prije. Kapacitet pomoćnih kreveta se povećao za 1,31% u odnosu na prethodnu godinu. U 2020. godini, ukupni osnovni kapacitet na otoku Krku je imao smanjenje od 0,83% u odnosu na 2019. godinu.

Uz minimalne varijacije kroz godine, otok Krk ima postupno povećanje osnovnih te pomoćnih kreveta smještajnih kapaciteta.

Tablica 2. Kapaciteti otoka Krka po vrstama smještajnih objekata

Vrsta objekta	Kreveti (Osnovni + Pomoćni)	
	2021	2022
Hoteli	6.584	6.620
Kampovi	15.917	16.019
Privatni Smještaj	41.262	42.424
Prenoćište	42	41
Odmarališta Za Djecu	644	644
Hostel	362	362
Kampiralište	126	90
Ukupno	64.937	66.110

Izvor: izrada autora prema podacima TZ otoka Krka

U 2022.god. hoteli bilježe vrlo mali porast broja kreveta za približno 0,5% u usporedbi s 2021. Broj kreveta u privatnom smještaju je porastao za približno 3,0% u 2022.god. u odnosu na 2021. Gledajući kapacitete otoka Krka po vrstama smještajnih objekata, privatni smještaj je doživio najveći rast broja kreveta, dok su hoteli i kampovi bilježili manje promjene. Prenoćište, kampiralište, odmarališta za djecu i hosteli nisu pokazali značajne promjene u broju kreveta između 2021. i 2022. godine.

Na otoku Krku se bilježi blagi porast smještajnih kapaciteta. Hotelima, kampovima i privatnom smještaju je zabilježen porast broja kreveta, što ukazuje na rast turističke ponude na otoku.

3. Turistička potražnja otoka Krka

Otok Krk je u proteklim godinama dosegao izuzetne turističke rezultate te je zadržao status vodeće turističke destinacije u Republici Hrvatskoj. Ima učešće od 36% u ukupnom turističkom prometu Primorsko-goranske županije (kategoriziranog smještaja i nekategoriziranog), ostvaruje najveći broj dolazaka i noćenja u odnosu na ostale otoke na Jadranu.⁴¹

Turistička potražnja otoka Krka bilježi stabilan rast, s povećanjem broja posjetitelja iz godine u godinu. Otok je vrlo privlačna destinacija za turiste zahvaljujući svojim prirodnim ljepotama, bogatoj kulturnoj baštini i raznovrsnim aktivnostima. Turistički potencijal otoka Krka osigurava široku lepezu smještajnih kapaciteta, restorana i atraktivnih turističkih sadržaja.

U nastavku će se prikazati turistički promet dolazaka po mjestima otoka Krka od 01.01. do 31.12.2022.godine

Tablica 3. Turistički promet dolazaka po mjestima otoka Krka od 01.01. do 31.12.2022.godine

Dolasci	Domaći	Strani	Ukupno 2022.	Ukupno 2021.	Indeks 22/21	Udjel
Omišalj	14.379	154.866	169.245	122.669	137,97	18,70
Malinska	10.805	101.143	111.948	90.493	123,71	12,37
Krk	13.911	232.822	246.733	192.319	128,29	27,26
Punat	8.166	99.292	107.458	88.097	121,98	11,87
Baška	13.295	165.025	178.320	145.830	122,28	19,70
Vrbnik	1.410	19.257	20.667	17.221	120,01	2,28
Dobrinj	2.786	67.857	70.643	57.886	122,04	7,81
Ukupno 2022.	64.752	840.262	905.014	714.515	126,66	100,00

Izvor: izrada autora prema podacima TZ otoka Krka

U Tablici 3. je vidljivo kako Općina Krk kao i u prethodnoj godini bilježi najveći udjel u dolascima i noćenjima sa 27,26%. Broj dolazaka u 2022.godini bilježi 905.014 dok je broj dolazaka u 2021.godini bio 714.515 što je povećanje od 26,66%.

⁴¹ TZO Vrbnik, Godišnji program rada i financijski plan TZO Vrbnik za 2023. godinu, 2022.

Tablica 4. Turistički promet noćenja po mjestima otoka Krka od 01.01. do 31.12.2022.godine

Noćenja	Domaći	Strani	Ukupno 2022.	Ukupno 2021.	Indeks 22/21	Udjel
Omišalj	57.950	819.665	877.615	668.597	131,26	17,08
Malinska	47.959	627.128	675.087	561.140	120,31	13,14
Krk	51.889	1.358.155	1.410.054	1.123.201	125,54	27,44
Punat	30.773	547.221	577.994	500.789	115,42	11,25
Baška	45.870	964.332	1.010.202	838.005	120,55	19,66
Vrbnik	4.373	116.531	120.904	97.181	124,41	2,35
Dobrinj	13.640	453.949	467.589	387.447	120,68	9,10
Ukupno 2022.	252.464	4.886.981	5.139.445	4.176.360	123,06	100,00

Izvor:izrada autora prema podacima TZ otoka Krka

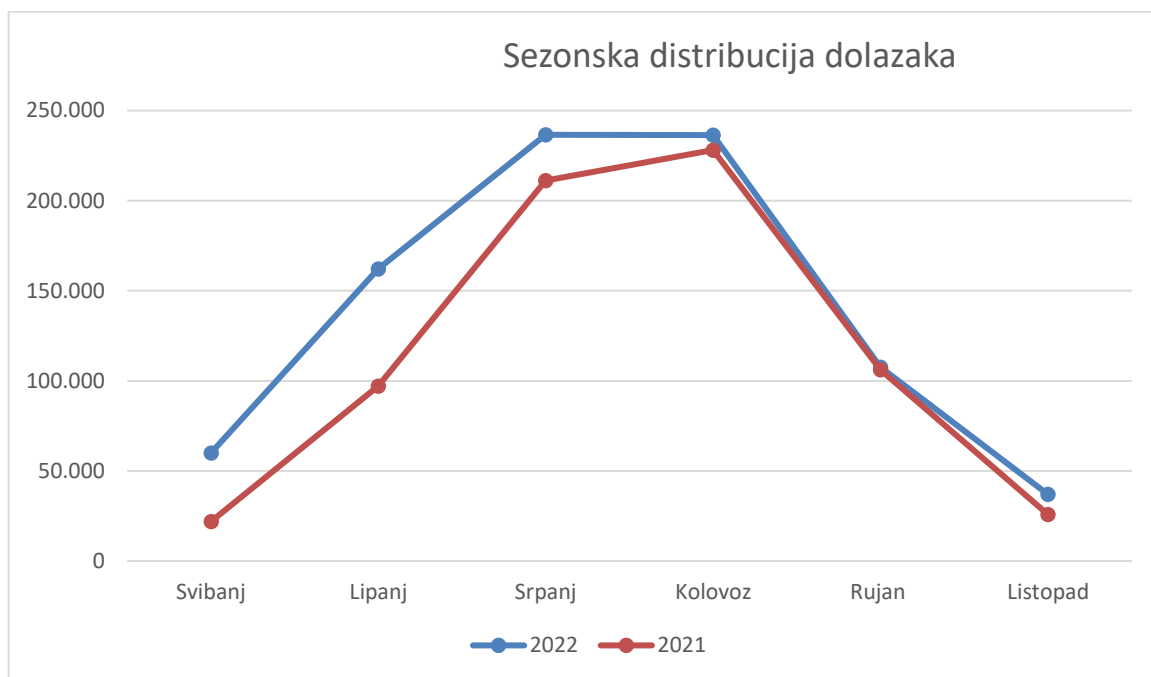
Općina Krk kao i u prethodnoj godini bilježi najveći udjel u noćenjima sa 27,44% te ju slijedi općina Baška s 19,66%. Broj noćenja u 2022. godini bilježi 5.139.445 što je povećanje od 23,06% u odnosu na prethodnu 2021.godinu sa ukupnih 4.176.360 noćenja.

Turistički promet otoka Krka ima značajne brojke što se tiče noćenja i dolazaka. Što se tiče dolazaka gostiju otoka Krka u 2022. godini, ukupno je zabilježeno 905.014 dolazaka, od čega je domaćih gostiju bilo 64.752 s 7,16% udjela) i stranih gostiju 840.262 s 92,84% udjela. Među turističkim naseljima na otoku Krku, najveći udio dolazaka zabilježen je u gradu Krku s 246.733 dolazaka s 27,26% udjela. Slijedi ga Omišalj s 169.245 dolazaka s 18,70% udjela, te Baška s 178.320 dolazaka s 19,70% udjela. Druga naselja na otoku, poput Malinske, Punta, Vrbnika i Dobrinja, također su privukla značajan broj gostiju. Udio domaćih gostiju u tim naseljima kreće se između 8,16% i 18,70%, dok strani gosti čine većinu dolazaka s udjelima između 81,30% i 91,84%.

U 2022. godini na otoku Krku zabilježeno je ukupno 5.139.445 noćenja, od čega 95,09% čine strani gosti. Najveći broj noćenja zabilježen je u gradu Krku s 27,44% udjela, slijede ga Baška s 19,66% i Malinska s 13,14%. Udio domaćih gostiju iznosi 4,91%.

Ovi podaci potvrđuju kontinuirani rast broja noćenja u usporedbi s prethodnom godinom (indeks rasta od 123,06). Strani gosti i dalje igraju ključnu ulogu u turizmu otoka Krka.

Grafikon. 1. Sezonska distribucija dolazaka 2022.god. i 2021.god.

Izvor: Izrada autora prema podacima TZ otoka Krka

Iz Grafikona 1. je vidljivo da je broj dolazaka na otok Krk u razdoblju od svibnja do listopada 2022. godine veći u usporedbi s istim razdobljem 2021. godine. U svibnju 2022. godine zabilježen je rast od impresivnih 173,9% u broju dolazaka, dok je u lipnju 2022. godine zabilježen rast od 67,17% u odnosu na prethodnu godinu. Iako je u srpnju i kolovozu 2022. godine postotak rasta dolazaka nešto manji u usporedbi s prethodno navedenim mjesecima, i dalje su ostvareni značajni rezultati. Otok Krk nastavlja privlačiti sve veći broj turista tijekom glavne turističke sezone, ali i izvan nje.

U zaključku, turistička potražnja otoka Krka bilježi stalni porast, dok mjesta Baška, Krk i Omišalj prednjače po broju dolazaka i noćenja. Turistički podaci pokazuju da je otok Krk atraktivan za različite turiste, koji dolaze u sve većem broju i provode sve više noći na otoku.

3.1. Struktura gostiju otoka Krka

Otok Krk je omiljena turistička destinacija koja privlači raznolike goste iz svih krajeva svijeta.

U nastavku će se prikazati struktura gostiju otoka Krka. U Tablici 5. prikazan je broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih gostiju na otoku Krku u 2022. godini.

Tablica 5. Dolasci i noćenja turista na otoku Krku 2022. godine

	Dolasci	Indeks 22/21	Noćenja	Indeks 22/21
Domaći	64.752	90,30	252.464	87,98
Strani	840.262	130,72	4.886.981	125,65
UKUPNO	905.014	126,66	5.139.445	123,06
UKUPNO 2019.	884.304	102,34	4.988.975	103,02

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Podaci prikazani u Tablici 5. ukazuju na to da su u 2022. godini otok Krk posjetilo 92,85% stranih i 7,15% domaćih gostiju. Strani gosti su također ostvarili veći broj noćenja. Ako se usporedi ukupan broj dolazaka turista na otok Krk 2022. s 2019. godinom, uočava se da je otok Krk 2022. godine posjetilo više turista, nego 2019. godine. Također, u 2022. godini ostvareno je više noćenja, nego u 2019. godini. U nastavku će se prikazati TOP tržišta u 2022. što je vidljivo iz Tablice

.

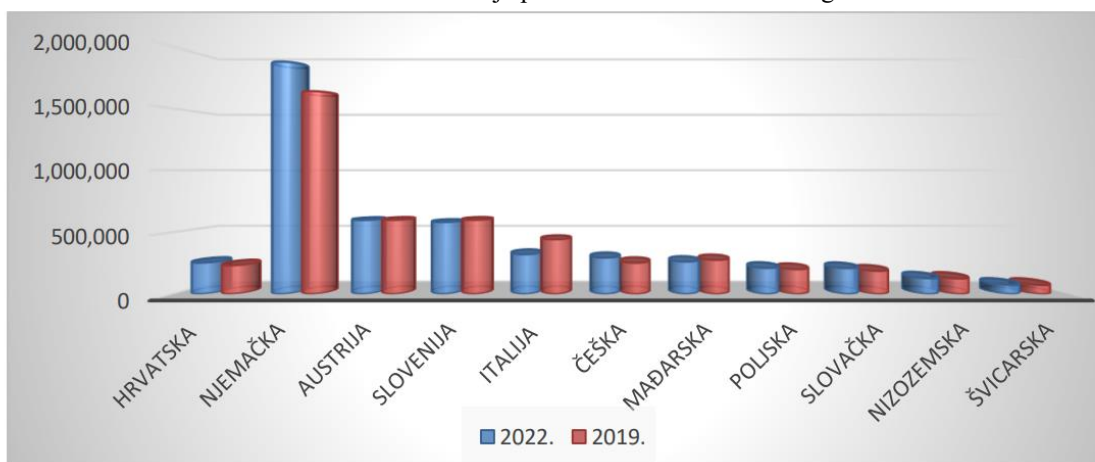
Tablica 6. TOP 10 tržišta u 2022. godini

ZEMLJE	DOLASCI 2022.	INDEKS 22/21	NOĆENJA 2022.	INDKES 22/21	UDJEL %
NJEMAČKA	260.967	116,08	1.881.060	118,21	36,60
AUSTRIA	114.472	136,42	596.669	129,49	11,61
SLOVENIJA	121.351	134,09	579.917	119,74	11,28
ITALIJA	65.035	235,86	320.311	216,00	6,23
ČEŠKA	46.752	111,10	293.431	111,48	5,71
MAĐARSKA	54.283	131,01	261.375	125,97	5,09
POLJSKA	35.052	107,08	209.940	104,11	4,08
SLOVAČKA	33.610	137,88	208.286	134,05	4,05
NIZOZEMSKA	22.708	139,25	126.988	147,34	2,47
ŠVICARSKA	15.583	135,10	73.253	133,41	1,43
HRVATSKA	64.752	90,30	252.464	87,98	4,91

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Najviše dolazaka na otok Krk u 2022. godini ostvarili su turisti iz Njemačke, Austrije i Slovenije. Također, oni su ostvarili i najveći broj noćenja. Njemački turisti u ukupnom broju turista koji su posjetili otok Krk čine 36%, slijede turisti iz Austrije s 11,61% i Slovenije s 11,28%.⁴² U nastavku će se prikazati usporedba ostvarenih noćenja po tržištima u 2019. i 2022. godini što je vidljivo na Slici 8.

Slika 8. Ostvarena noćenja po tržištima u 2019. i 2022. godini

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Podaci prikazani na Slici 8 ukazuju na to da se nije promijenila struktura prva tri najveća tržišta, odnosno broj noćenja njemačkih, austrijskih i slovenskih turista na otoku Krku u 2019. i 2022. godini. Turisti su na otoku Krku u 2022. godni prosječno boravili 5,7 dana. Domaći gosti u prosjeku su se zadržali 3,9 dana dok su se strani gosti u prosjeku

⁴² Ibidem.

zadržali 5,8 dana.⁴³ U nastavku će se prikazati prikazuje ostvareni dolasci i noćenja po mjestima u 2022. godini. što je vidljivo iz Tablice 7.

Tablica 7. Ostvareni dolasci i noćenja po mjestima u 2022. godini

Mjesta	Dolasci	Indeks 22/21	Noćenja	Indeks 22/21	Udjel
KRK	246.733	128,29	1.410.054	125,54	27,44
BAŠKA	178.320	122,28	1.010.202	120,55	19,66
OMIŠALJ	169.245	137,97	877.615	131,26	17,08
MALINSKA	111.948	123,71	675.087	120,31	13,14
PUNAT	107.458	121,98	577.994	115,42	11,25
DOBRINJ	70.643	122,04	467.589	120,68	9,10
VRBNIK	20.667	120,01	120.904	124,41	2,35
UKUPNO	905.014	126,66	5.139.445	123,06	100,00
Indeks 2019.	102,34				

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Najveći broj dolazaka i noćenja turista ostvarila su mjesta Krk, Baška i Omišalj. U ukupnom broju dolazaka i noćenja grad Krk sudjeluje s 27,44%, Baška s 19,66% i Omišalj s 17,08%.

U zaključku, analiza strukture gostiju otoka Krka otkriva da najviše turista dolazi iz Njemačke, Austrije i Slovenije. Navedene zemlje su najzastupljenija tržišta koja doprinose turističkom prometu na otoku. Prema ostvarenim dolascima, najposjećenija mjesta otoka Krka su Krk, Baška i Omišalj. U ukupnim dolascima, udio stranih gostiju je 92,85% i 7,15% domaćih gostiju.

Ovi podaci prikazuju popularnost otoka Krka među turistima i potvrđuju njegovu privlačnost.

⁴³ Ibidem.

3.2. Potražnja prema vrstama smještajnih kapaciteta

Potražnja prema vrstama smještajnih objekata ključni je element u analizi turističkog tržišta otoka Krka. U ovom poglavlju, istražiti će se popularnost različitih vrsta smještajnih objekata, uključujući hotele, apartmane, kampove, smještaje u domaćinstvu i dr.

Tablica 8. prikazuje potražnju prema vrstama smještajnih kapaciteta na otoku Krku u 2021. i 2022. godini.

Tablica 8. Potražnja prema vrsti smještajnog kapaciteta na otoku Krku

Vrsta objekta	1.1.-31.12.2022.		1.1.-31.12.2021.		Indeks		%
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja	
Smještaj u domaćinstvu	400.118	2.585.506	331.249	2.154.037	120,79	120,03	50,31
Kampovi	305.065	1.702.149	248.045	1.410.346	122,99	120,69	33,12
Hoteli	192.865	811.442	130.177	581.041	148,16	139,65	15,79
Odmaralište*	6.966	40.348	5.044	30.936	138,10	130,42	0,79
Ukupno	905.014	5.139.445	714.515	4.176.360			100,00
Indeks 2019.	102,34	103,02					

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Na otoku Krku najviše dolazaka i noćenja u 2021. i 2022. godini ostvario je smještaj u domaćinstvu. U istom promatranom periodu, prema broju dolazaka i noćenja, na drugom mjestu našli su se kampovi. Slijede hoteli i odmarališta. U nastavku će se prikazati kretanje potražnje za nekomercijalnim smještajem na otoku Krku što je vidljivo iz Tablice 9.

Tablica 9. Kretanje potražnje za nekomercijalnim smještajem na otoku Krku 2021.-2022.

Vrste objekata	1.1.-31.12.2022.		1.1.-31.12.2021.		Indeks dolazaka	Indeks noćenja	Udjel noćenja u prometu %
	dolasci	Noćenja	dolasci	Noćenja			
Kuće za odmor	19.870	608.920	21.796	650.424	91,16	93,62	47,44
Stanovi za odmor	18.245	563.802	19.860	569.586	91,87	98,98	43,93
Prijatelji	7.285	110.744	7.035	110.025	103,55	100,65	8,63
Ukupno	45.400	1.283.466	48.691	1.330.035			

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Među nekomercijalnim smještajem najviše dolazaka i noćenja ostvarile su kuće za odmor te potom slijede stanovi za odmor i prijatelji.

U nastavku je prikazana potražnja prema vrstama smještajnih kapaciteta u pojedinim mjestima na otoku Krku. Tablica 10 prikazuje kretanje potražnje za smještajnim kapacitetima u hotelima.

Tablica 10. Kretanje potražnje za smještajem u hotelima u pojedinim mjestima na otoku Krku

HOTELI	DOLASCI	Indeks 22/21	NOĆENJA	Indeks 22/21	Udjel %
OMIŠALJ	55.163	182,39	242.420	160,28	29,80
BAŠKA	40.057	127,10	173.515	124,74	21,38
KRK	40.317	147,80	160.248	139,11	19,75
MALINSKA	30.989	126,72	131.389	126,10	16,92
PUNAT	21.050	157,44	84.598	136,14	10,42
VRBNIK	4.278	129,28	14.039	153,33	1,73
DOBRINJ	1.011	/	5.233	/	/
UKUPNO	192.865	148,16	811.442	139,66	100,00
Indeks 2019.	94,22		89,78		

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Najviše dolazaka i noćenja ostvarili su hoteli u Omišalju, Baškoj i u Krku. Hoteli u Dobrinju zabilježili su najmanje dolazaka i noćenja u 2022. godini. Tablica 11 prikazuje potražnju za smještajem u kampovima na otoku Krku u pojedinim mjestima.

Tablica 11. Potražnja za smještajem u kampovima u pojedinim mjestima na otoku Krku

KAMPOVI	DOLASCI	Indeks 22/21	NOĆENJA	Indeks 22/21	Udjel %
KRK	112.013	126,99	651.016	124,34	38,25
OMIŠALJ	79.483	123,42	411.214	124,09	24,16
BAŠKA	46.580	121,31	287.330	117,42	16,88
PUNAT	50.964	117,41	271.472	112,40	15,95
DOBRINJ	15.612	118,52	78.708	117,79	4,62
MALINSKA	413	90,17	2.409	102,51	0,14
VRBNIK	/	/	/	/	/
UKUPNO	305.065	122,99	1.702.149	120,69	100,00
INDEKS 2019.	110,75		109,87		

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Najviše dolazaka i noćenja na otoku Krku ostvarili su kampovi u Krku, Omišlju, Baški i Puntu. Najmanje dolazaka i noćenja ostvarili su kampovi u Malinskoj i Dobrinju. Kretanje potražnje za smještajem u domaćinstvu u pojedinim mjestima na otoku Krku prikazana je u Tablici 12.

Tablica 12. Kretanje potražnje za smještajem u domaćinstvu u pojedinim mjestima na otoku Krku

SMJEŠTAJ U DOMAĆINSTVU	DOLASCI	Indeks 22/21	NOĆENJA	Indeks 22/21	Udjel %
KRK	94.403	122,92	598.790	123,66	23,16
MALINSKA	79.737	122,58	539.066	119,37	20,85
BAŠKA	88.493	119,47	531.663	119,94	20,56
DOBRINJ	54.020	1290,81	383.648	119,65	14,84
OMIŠALJ	34.433	123,48	222.326	120,08	8,60
PUNAT	32.643	113,33	203.148	112,22	7,86
VRBNIK	16.389	117,80	106.865	121,40	4,13
UKUPNO	400.118	120,79	2.585.506		100,00
Indeks 2019	101,08		103,69		

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

Kada je riječ o potražnji za smještajnim kapacitetima na otoku Krku u kategoriji smještaj u domaćinstvu. Najveća potražnja zabilježena je u Krku, Malinskoj i Baški. Najmanja potražnja za smještajem u domaćinstvu na otoku Krku u 2022. godini bila je u Puntu i Vrbniku. Ostvarena noćenja po mjestima u nekomercijalnom smještaju na otoku Krku prikazana su u Tablici 13.

Tablica 13. Ostvarena noćenja u nekomercijalnom smještaju na otoku Krku

Mjesta	Dolasci	Indeks 22/21	Noćenja	Indeks 22/21	Udjel
DOBRINJ	9.931	89,91	385.959	94,98	30,07
MALINSKA	13.029	28,70	315.923	95,14	24,61
OMIŠALJ	5.071	91,19	209.081	93,96	16,29
KRK	8.985	94,17	158.562	89,88	12,35
PUNAT	4.308	99,68	100.528	97,45	7,83
BAŠKA	2.820	114,91	81.011	138,55	6,31
VRBNIK	1.256	99,60	32.402	104,46	2,52
UKUPNO	45.400	93,24	1.283.466	96,50	100,00

Izvor: TZ otok Krk, Ostvareni turistički promet na području otoka Krka

U nekomercijalnom smještaju najviše dolazaka i noćenja ostvarili su Dobrinj i Malinska, a najmanje je dolazaka i noćenja ostvareno u Vrbniku.

Analiza potražnje prema vrstama smještajnih kapaciteta prikazuje da domaćinstva i kuće za odmor čine značajan udio u ukupnim noćenjima, s 50,31% noćenja u domaćinstvima i 47,44% noćenja u kućama za odmor. Kada je riječ o nekomercijalnom smještaju, stanovi za odmor imaju udio od 43,93% u noćenjima. Baška, Krk i Omišalj su vodeća mjesta s najvećim udjelom noćenja u hotelima i kampovima, uvijek s preko 60% udjela u ukupnom prometu na otoku. Smještaj u domaćinstvima također je popularan u mjestima poput Krka, Malinske

i Baške s udjelom noćenja od 23,16%, 20,85% i 20,56%. Ovi podaci potvrđuju raznolikost smještajne ponude na otoku i njegovu privlačnost kao turističke destinacije.

4. Održivi razvoj turizma otoka Krka

U kontekstu održivog razvoja, ističe se važnost postizanja stalnog rasta, maksimalnog očuvanja i racionalnog korištenja dostupnih resursa s ciljem osiguranja dugoročnog gospodarskog i društvenog razvoja. Održivi razvoj turizma otoka Krka temelji se na integraciji ekoloških, društvenih i ekonomskih aspekata kako bi se osiguralo da turizam pruža dugoročne koristi za lokalno stanovništvo, posjetitelje i okoliš. Ekološki aspekt održivog turizma otoka Krka uključuje očuvanje prirodnih ljepota otoka, zaštitu ekosustava i biodiverziteta te smanjenje negativnih utjecaja na okoliš. To se postiže kroz implementaciju mjera zaštite prirode, upravljanje otpadom i vodom, promicanje ekoloških prijevoznih sredstava te poticanje turista na održivo ponašanje tijekom boravka na otoku. Društveni aspekt održivog razvoja turizma otoka Krka obuhvaća unapređenje kvalitete života lokalnog stanovništva, uključujući poticanje lokalne ekonomije, očuvanje tradicija i kulturne baštine te podršku lokalnim zajednicama. Također se potiče razvoj i promocija lokalne gastronomije, umjetnosti i obrta, kako bi se posjetiteljima pružilo autentično iskustvo i podržala lokalna industrija. Ekonomski aspekt održivog razvoja turizma otoka Krka obuhvaća osiguranje dugoročne ekonomske stabilnosti i prosperiteta. To se postiže promicanjem raznolikosti turističke ponude, poticanjem cjelogodišnjeg turizma, podrškom lokalnim poduzetnicima i ulaganjem u infrastrukturu. Također se potiče pravedna raspodjela ekonomskih koristi turizma među lokalnim dionicima kako bi se osigurala održivost lokalne zajednice.

Održivi razvoj turizma na otoku Krku je proces koji zahtijeva suradnju svih relevantnih dionika, uključujući turističke organizacije, lokalnu upravu, stanovništvo, poduzetnike i posjetitelje. Cilj je postići ravnotežu između turističke aktivnosti i očuvanja prirode, tradicija i kulture otoka Krka, kako bi se osigurala dugoročna održivost turizma i blagostanje zajednice.

4.1. Eko otok Krk

Otok Krk, kao popularna turistička destinacija, aktivno se angažira u promicanju održivog turizma i zaštite okoliša. U sklopu tih napora, otok Krk je 2005. g. uveo inovativni ekološki

sustav zbrinjavanja komunalnog otpada poznat pod nazivom Eko otok Krk. Ovaj sustav ima važan utjecaj na turizam otoka Krka, pružajući posjetiteljima i lokalnom stanovništvu održivo okruženje i čistu prirodu koja je ključna za kvalitetan turistički doživljaj.

Riječ je o cjelovitom modelu zbrinjavanja otpada (prvi takav u Republici Hrvatskoj) koji omogućava zbrinjavanje svih vrsta otpada. Otpad se prikuplja u sklopu javnih spremnika za 5 vrsta komunalnog otpada (biootpad, papir, PET, staklo i ostalo).

Slika 9. Eko otok Krk

Izvor: Ponikve

Tijekom godina Eko otok Krk je napredovao te je 2014.godine uvedeno prikupljanje otpada pred kućnim pragom, tzv. Od vrata Do vrata. To znači da korisnici imaju vlastite kante za odvajanje otpada, a otpad se prikuplja prema unaprijed određenom rasporedu. Zbog specifičnosti lokacija starih gradskih jezgri i poradi tehničkih poteškoća ulaska i prikupljanja otpada u sustavu Od vrata Do vrata, postavljeni su ukopani i poluukopani spremnici za pet vrsta komunalnog otpada te se na taj način građanima omogućuje jednostavnije odvojeno prikupljanje otpada. Na otoku Krku nalazi se 25 setova ukopanih i poluukopanih spremnika.⁴⁴

U mjestima gdje nije kompletiran sustav Od vrata Do vrata (ruralni dijelovi otoka) nalaze se javni setovi spremnika za prikupljanje otpada. Javni setovi se nalaze na 90 lokacija. Uz navedeno, tijekom turističke sezone postavljaju se dodatni setovi za potrebe plaća na 17 lokacija. Također, otok Krk ima 7 POSAM-a (posebnih sabirnih mjesta). Unutar svake jedinice lokalne samouprave nalazi se jedan POSAM. Na posebnim sabirnim mjestima građani besplatno odlažu glomazni kućni otpad (bijelu tehniku, namještaj, zeleni otpad,

⁴⁴ Krk, Eko otok Krk

gume i dr.) i opasni otpad. U sklopu POSAM-a od građana se otkupljuje i ambalažni otpad (PET, aluminij, staklo). Uz sve navedeno, ispred svakog POSAM-a nalazi se set spremnika koji je dostupan 24 sata dnevno.⁴⁵

Na otoku Krku se u godinu dana prikupi oko 19.500 tona komunalnog otpada. Od navedene količine, oko 12.000 tona prikupi se tijekom ljetnih mjeseci. Odvojeno se prikuplja oko 60% otpada. Na reciklažnom dvorištu razvrstani se otpad obrađuje i priprema se za recikliranje. Nerazvrstani dio otpada se zbrinjava na odlagalištu Treskavac. Selektivno prikupljeni otpad dovozi se na reciklažno dvorište te se u njemu dodatno razvrstava, preša i balira.⁴⁶

Zahvaljujući odvojenom prikupljanju otpada, recikliranju i kompostiranju otok Krk izbjegava više od 83% ukupnih potencijalnih emisija štetnih plinova iz područja komunalnog sektora. Emisije CO₂ se recikliranjem otpada na otoku Krku smanjuju na otprilike 20%. Ušteda emisija stakleničkih plinova u komunalnom sektoru po stanovniku na otoku Krku je otprilike 22% u odnosu na Republiku Hrvatsku.⁴⁷

Eko otok Krk ima važan utjecaj na turizam otoka jer pruža održivo okruženje koje privlači posjetitelje. Turistički objekti, poput hotela i kampova, aktivno sudjeluju u ekološkom zbrinjavanju otpada, potičući goste na odvajanje otpada te korištenje reciklažnih i ponovno iskoristivih materijala. Održiv pristup zbrinjavanju otpada stvara pozitivnu sliku destinacije i privlači ekološki osviještene turiste koji cijene očuvanje okoliša. Eko otok Krk također pruža edukativne programe i aktivnosti za turiste, uključujući radionice o recikliranju, upravljanju otpadom i zaštiti okoliša. Ovo doprinosi podizanju svijesti o održivosti među turistima i potiče ih na sudjelovanje u očuvanju okoliša tijekom svog boravka na otoku Krku. Ukratko, Eko otok Krk predstavlja primjer inovativne prakse u održivom turizmu, pružajući čiste plaže, netaknutu prirodu i kvalitetno okruženje za posjetitelje. Održiva praksa zbrinjavanja otpada na otoku Krku ima pozitivan utjecaj na turizam, privlačeći ekološki osviještene turiste, promovirajući sliku održive destinacije i potičući lokalno stanovništvo i turiste na aktivno sudjelovanje u očuvanju okoliša.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

4.2. Zero waste

Europski Zero Waste certifikat dodjeljuje se gradovima i općinama koji službeno slijede Zero Waste strategiju sustavnog smanjenja nastanka otpada, povećanja ponovne uporabe, recikliranja i kompostiranja te postižu vrhunske rezultate u održivom gospodarenju otpadom.⁴⁸ Jedinice lokalne samouprave na otoku Krku već godinama održivo gospodare otpadom.

Otok Krk je potpisao Odluku o pristupanju otoka Krka međunarodnoj strategiji Zero Waste. Stručnjaci Zelene akcije – hrvatske članice Zero Waste organizacije analizirali su krčki sustav gospodarenja otpadom. Na temelju dobivenih pokazatelja zaključili su da je otok Krk na temelju svojih ostvarenja dobar kandidat za uključivanje u Zero Waste. Namjera je da otok Krk postane prvi certificirani Zero Waste otok u Europskoj uniji.⁴⁹

Slika 10. Zero Waste otok Krk

Izvor: Milanović, Z., 2022., Zero Waste – koliko smo daleko

U Odluci potpisanoj 2021. godine definirani su petogodišnji ciljevi od 70% odvojeno prikupljenog otpada i smanjenje količine ostatnog otpada s 235 kg na 150 kg po stanovniku

⁴⁸ Eko vjesnik, 2021., Otok Krk se priprema za dobivanje europskog Zero Waste certifikata

⁴⁹ Samo pozitivno, Krk želi postati prvi europski Zero Waste otok

(uključujući turiste). Uz navedeno, Ponikve trebaju osigurati uvjete da se na otoku Krku implementiraju različiti modeli smanjenja količine otpada koji nastaje.⁵⁰

Na temelju analize napravljen je Zero Waste plan gospodarenja otpadom koji uključuje mjere i aktivnosti za predmetno razdoblje koje će doprinijeti ostvarenju Zero Waste ciljeva. Mjere se ponajviše odnose na dodatno unapređenje načina odvojenog prikupljanja otpada (ponajviše tekstila, metala i plastike), na naplatu odvoza prema količini mješanog otpada, uz vođenje evidencije odvoza i zbrinjavanje glomaznog otpada ponovnom uporabom i recikliranjem.⁵¹

Osim navedenog, predviđeni su i brojni modeli vezani uz smanjenje količina otpada na otoku Krku. U planu je i izrada posebne studije o utjecaju turizma unutar koje će se definirati specifične mjere za smanjenje količina otpada, a sve poradi činjenice da se zbog vrlo izražene turističke sezonalnosti količine otpada na otoku Krku povećavaju dok se efikasnost sustava smanjuje.

U unutrašnjosti otoka Krka se od potpisivanja Odluke nastavilo s podjelom individualnih spremnika za odvojeno prikupljanje otpada po modelu Od vrata Do vrata. Također, spremnici su uklonjeni s javnih površina. Uz navedeno, usvojen je i novi cjenik odvoza otpada. Godinu dana od stjecanja statusa kandidata za nošenje Zero Waste certifikata sedam jedinica lokalne samouprave na otoku Krku unaprijedilo je svoje sustave gospodarenja otpadom.⁵²

4.3. Plava vreća

Turisti bitno doprinose održivom razvoju turizma. Oni, kao i lokalno stanovništvo, utječu na održivost destinacije jer svojim djelovanjem u destinaciji utječu na njezino stanje. To je prepoznao otok Krk i u tom smislu sve više osmišljava projekte koji su usmjereni prema turistima i njihovom održivom ponašanju u destinaciji.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Trinajstić, M., 2022., Krk ima ambiciozan plan: Postat će prvi europski “zero waste” otok, evo što su do sada postigli

⁵² Ibidem.

Plava vreća je projekt koji povezuje turizam i ekologiju. Projekt je započeo na otoku Krku. Da bi turist dobio nagradu, treba napuniti jednu posebno označenu plavu vreću naplavnim smećem, odnosno onime što je more izbacilo na obalu. Odgovornost za naplavine koje more nanese na obalu dijele svi. Prema tome, udruživanjem turističke industrije i turista može se puno učiniti ako svaki dionik preuzme barem dio odgovornosti. Sponzori i turisti na taj način postaju ključne karike u lancu Plave vreće s ciljem da obalu učine što ljepšom.⁵³

Slika 11. Projekt Plava vreća

Izvor: Kirinčić, M., 2014., Plava vreća otoka Krka

Prije nego što turist krene u prikupljanje uzima vreću kod jednog od niza sponzora ovog projekta. To su hoteli, restorani, trgovine, zabavni parkovi i dr. Vreću registrira SMS-om na internetskom portalu Bluebag.hr ili QR kodom putem pametnog telefona. Kada napuni vreću, turist je ostavlja u posebno označenom plavom kontejneru. Vreća se očitava kada dođe na deponij i turist dobiva potvrdu da je zaprimljena te da može odabrati nagradu. Turist na portalu može pisati blog o svojem iskustvu. Također, najaktivniji turist je posebno svake godine nagrađen na kraju turističke sezone.

⁵³ Kirinčić, M., 2014., Plava vreća otoka Krka

4.4. ENO Krk

Od lipnja 2016. godine na otoku Krku je u funkciji 10 punionica za električne automobile. Punionice za električne automobile raspoređene su po cijelom otoku. Ova investicija je zajednički projekt svih krčkih samouprava i Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. Brigu o funkcioniranju i održavanju punionica preuzele su Ponikve. Cilj ovog projekta, nazvanog ENO Krk, je do 2030. godine postići da otok Krk bude 100% energetski neovisan i 100% održivi otok, s 0% emisije stakleničkih plinova.

U kontekstu ostvarenja ovog cilja pokrenuti su brojni programi povezani s javnom rasvjetom, energetskom učinkovitošću, obnovljivim izvorima energije, elektroničkom komunikacijskom infrastrukturom i e-mobilnošću.⁵⁴

Iako su priključene na električnu energiju, iz sigurnosnih i komercijalnih razloga, ePunionice su bez napona do trenutka identifikacije korisnika. Postoje tri načina identifikacije: putem RFID kartice, SMS poruke i kreditne kartice (mobilne aplikacije). Ako se korisnik odluči za RFID karticu, može po nju doći osobno u Ponikve ili poslati zahtjev e-mailom. Nakon toga, presonalizirano T-RFIC karticu dobiva na kućnu adresu. Korištenje punionice putem SMS poruke uključuje identifikaciju na način da korisnik u tekst poruke unese ID kod punionice te ga pošalje na zadani broj. S računa pošiljatelja skida se novčani iznos na ime troška punjenja. Ako korisnik koristi kreditnu karticu, treba preuzeti aplikaciju Plug Surfing na svoj pametni telefon. Da bi dovršio identifikaciju, treba pokrenuti QR code scener unutar aplikacije i skenirati QR kod na punionici te odabrati kreditnu karticu za terećenje troškova punjenja.⁵⁵

Uvođenje punionica za električne automobile na otoku Krku ima pozitivan utjecaj na turizam. Turisti koji koriste električna vozila imaju mogućnost brzog i jednostavnog punjenja, što olakšava njihovo kretanje po otoku i istraživanje različitih atrakcija. Ova inicijativa promiče održiv način putovanja, smanjujući emisije stakleničkih plinova i negativan utjecaj na okoliš. Punjenje električnih automobila također promiče sliku otoka Krka kao održive turističke destinacije. Turisti koji preferiraju ekološki osviještene opcije putovanja mogu biti privučeni mogućnošću korištenja električnih vozila i pridruživanja

⁵⁴ Ponikve, 2016., Punionice za električne automobile – doprinos održivom razvoju i poticaj krčkome turizmu

⁵⁵ Ibidem.

naporima za zaštitu okoliša. Osim toga, prisutnost punionica za električne automobile na otoku Krku može potaknuti daljnji razvoj infrastrukture za ekološki prihvatljiv prijevoz, što dodatno doprinosi održivom razvoju turizma.

5. Metodologija i rezultati empirijskog istraživanja

Glavni cilj empirijskog istraživanja je istražiti stavove stanovnika otoka Krka o ekonomskim, društvenim i okolišnim utjecajima turizma te njihovu percepciju izazova održivog razvoja otoka Krka.

Istraživanje je provedeno tijekom ožujka 2023. godine putem online ankete koja je kreirana koristeći Google Forms obrazac. Anketa je podijeljena među stanovnicima otoka Krka različitih dobnih skupina, spolova i stupnjeva obrazovanja. Cilj je bio dobiti što vjerodostojniji i objektivniji prikaz percepcije lokalnog stanovništva o pozitivnim i negativnim utjecajima turizma na održivi razvoj otoka Krka. Također, željelo se utvrditi kako lokalno stanovništvo percipira učinke turizma te identificirati izazove s kojima se otok Krk susreće u razvoju turizma i kako to utječe na njihov svakodnevni život i kvalitetu života. Istraživanjem je prikupljeno 103 važećih upitnika koji su odgovarali postavljenim kriterijima prebivališta. Upitnik se sastoji od nekoliko dijelova. Prvi dio obuhvaća sociodemografske podatke ispitanika.⁵⁶ Drugi dio ispituje percepciju stanovnika o ekonomskim utjecajima turizma, treći dio se fokusira na percepciju socio-kulturnih učinaka turizma, dok se četvrti dio odnosi na percepciju okolišnih utjecaja turizma.⁵⁷ U zadnjem dijelu upitnika prikupljaju se stavovi ispitanika o njihovoj uključenosti u razvoj turizma otoka Krka.⁵⁸ Ispitanici su označavali razinu slaganja s pojedinim tvrdnjama na Likertovoj skali gdje je 1 označavao – u potpunosti se ne slažem, a 5 – u potpunosti se slažem.

Istraživanje ima određena ograničenja koja uključuju relativno mali uzorak ispitanika i kratko vrijeme provođenja istraživanja prije početka turističke sezone. Ova činjenica može utjecati na rezultate istraživanja, koji bi mogli biti drugačiji da je istraživanje provedeno tijekom sezone ili kroz dulje razdoblje.

⁵⁶ Holjevac Avelini i Marković, ur „Anketni upitnik za stanovništvo“, 264-266

⁵⁷ Čestice preuzete i prilagođene iz Stockton, T. M. D. (2011): An Assessment of Moro Bay Residents' Attitudes Toward and Knowledge About Tourism: Setting the Foundations for Sustainable Tourism Development, Master's thesis, Faculty of California Polytechnic State University, San Luis Obispo

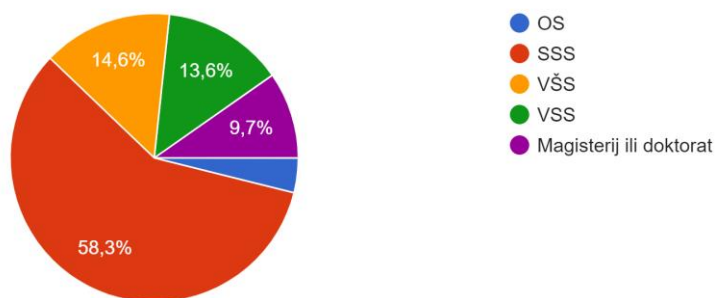
⁵⁸ Čestice preuzete i prilagođene iz Rua, S. V. (2020): Perceptions of tourism: a study of residents' attitudes towards tourism in the city of Girona, Journal of Tourism Analysis: Revista De Análisis Turístico Vol. 27.

Sociodemografski profil ispitanika

Prema rezultatima istraživanja u kojem je sudjelovalo 103 ispitanika, u dobi manje od 18 godina bilo je 1% ispitanika, a u dobi 18-30 godina bilo je 36,9%, najviše ispitanika je bilo u dobi 31-50 godina i to 38,8%, slijedili su ih ispitanici u dobi 51-65 godina sa 22,3% te ispitanici od 65 i više godina sa 1%. Važno je istaknuti da je jedno od ograničenja istraživanja prisutno u samom obliku online istraživanja. Prilikom istraživanja se pretpostavljalo da će stariji stanovnici, koji možda koriste internet manje od mlađih sugrađana, sudjelovati u manjem broju. Što se tiče stupnja obrazovanja, iz Grafikon 2. je vidljivo da najveći broj ispitanika i to njih 58,3% ima srednju stručnu spremu, iza čega slijede ispitanici s višom stručnom spremom od 14,6%, te ispitanici s visokom stručnom spremom od 13,6%. Najmanji postotak imaju ispitanici sa magisterijem ili doktoratom u iznosu od 9,7%, dok niti jedan ispitanik nije naveo da ima osnovnu školu kao najviši stupanj obrazovanja.

Grafikon 2. Stupanj obrazovanja

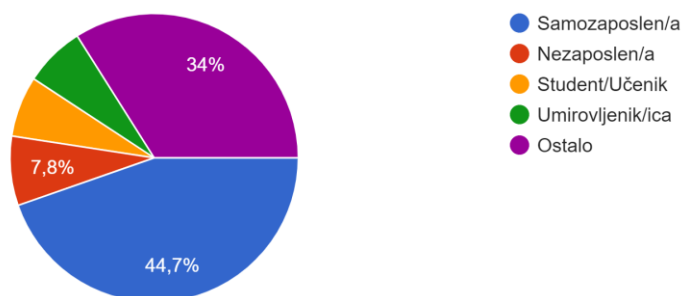
103 odgovora

Izvor: Obrada autora, rezultati istraživanja „Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka“

Grafikon 3. Radni status

103 odgovora

Izvor: Obrada autora, rezultati istraživanja „Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka“

U prvom dijelu ankete se nalazilo i pitanje o radnom statusu ispitanika što nam prikazuje Grafikon 3. te je vidljivo da je 44,7% ispitanika samozaposleno, slijede ih ispitanici iz kategorije Ostalo (u radnom odnosu) sa 34%, nezaposlen/a sa 7,8% i posljednje mjesto dijele ispitanici iz kategorija student/učenik te umirovljenik/ica sa 6,8%.

Ekonomski učinci turizma

U drugom dijelu upitnika, fokus je bio na ispitivanju percepcije stanovnika o ekonomskim učincima turizma. U Tablici 14. prikazane su tvrdnje koje su korištene za istraživanje percepcije stanovnika o ekonomskim učincima turizma.

Tablica 14. Percepcija ekonomskih učinaka turizma stanovnika otoka Krka

	%					prosječna ocjena
	1	2	3	4	5	
Turizam pozitivno utječe na održivi razvoj otoka Krka	2,9	2,0	30,4	23,5	41,2	3,98
Turizam stvara nova radna mjesta na otoku Krku	0,0	0,0	12,7	24,5	62,7	4,5
"Zeleni" turistički razvoj pridonosi porastu zapošljavanja na otoku Krku	0,0	1,0	28,2	31,1	39,8	4,1
Turizam privlači domaće i strane investicije na području otoka Krka	0,0	1,0	13,6	28,2	57,3	4,42
Turizam doprinosi razvoju izoliranih područja otoka Krka	1,0	0,0	21,4	30,1	47,6	4,23
Turizam pozitivno utječe na gospodarstvo otoka Krka	1,0	1,9	21,4	27,2	48,5	4,20

"Zeleni" turistički razvoj pridonosi porastu gospodarstva otoka Krka	0,0	1,0	26,2	33,0	39,8	4,12
Turizam poboljšava standard života na otoku Krku	1,0	4,9	21,4	21,4	51,5	4,17
Turizam utječe na povećanje troškova života na otoku Krku	1,0	0,0	10,7	21,4	67,0	4,53

Napomena: 1 -u potpunosti se ne slažem; 2- ne slažem se; 3- niti se slažem, niti se ne slažem; 4 - slažem se; 5 - u potpunosti se slažem

Izvor: Izrada autora prema :rezultati istraživanja „Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka“

Prema dobivenim rezultatima istraživanja, 41,2% ispitanika se u potpunosti slaže da turizam pozitivno utječe na održivi razvoj otoka Krka. Također, 62,7% ispitanika se u potpunosti slaže da turizam stvara nova radna mjesta na otoku Krku. Kad je u pitanju "zeleni" turistički razvoj i njegov utjecaj na zapošljavanje, 39,8% ispitanika dijelom ili u potpunosti se slaže da takav razvoj pridonosi porastu zapošljavanja na otoku Krku. Na temelju ovih rezultata može se zaključiti da većina ispitanika prepoznaje pozitivne učinke turizma na održivi razvoj otoka Krka, uključujući stvaranje novih radnih mjesta. Međutim, postoji nešto manji stupanj suglasnosti kad je u pitanju "zeleni" turistički razvoj i njegov utjecaj na zapošljavanje. To ukazuje na potrebu daljnjeg istraživanja i promocije ekološki održivih praksi u turizmu kako bi se maksimizirali pozitivni učinci na zapošljavanje na otoku Krku.

Nadalje, prema rezultatima istraživanja, 57,3% ispitanika se slaže da turizam privlači domaće i strane investicije na području otoka Krka. Također, 47,6% ispitanika smatra da turizam doprinosi razvoju izoliranih područja otoka Krka, dok 48,5% ispitanika vjeruje da turizam pozitivno utječe na gospodarstvo otoka Krka. Kada je u pitanju "zeleni" turistički razvoj i njegov utjecaj na gospodarstvo, 39,8% ispitanika se slaže s tim da takav razvoj pridonosi porastu gospodarstva otoka Krka. Što se tiče utjecaja turizma na standard života na otoku Krku, 51,5% ispitanika smatra da turizam poboljšava standard života. Međutim, većina, odnosno 67,0% ispitanika vjeruje da turizam utječe na povećanje troškova života na otoku Krku.

Ispitanici se najviše slažu da turizam stvara nova radna mjesta na otoku Krku, s prosječnom ocjenom slaganja od 4,5. To ukazuje na prepoznavanje turizma kao generatora zapošljavanja i ekonomskog rasta za lokalno stanovništvo. Najmanje slaganja zabilježeno je u tvrdnji da turizam pozitivno utječe na održivi razvoj otoka Krka (3,98).

Na temelju ovih rezultata može se zaključiti da većina ispitanika prepoznaje pozitivne učinke turizma na privlačenje investicija, gospodarski razvoj i poboljšanje standarda života na otoku Krka. Međutim, postoji svijest o potencijalnom povećanju troškova života.

Socio-kulturni učinci turizma

U trećem dijelu upitnika, fokus je bio na istraživanju kako lokalno stanovništvo doživljava socio-kulturne učinke turizma. U nastavku su prikazane tvrdnje u Tablici 15.

Tablica 15. Percepcija socio - kulturnih učinaka turizma stanovnika otoka Krka

	%					prosječna ocjena
	1	2	3	4	5	
Turizam doprinosi boljem razumijevanju drugih kulturnih zajednica	2,9	3,9	32,0	27,2	34,0	3,85
Turizam doprinosi očuvanju starih običaja i kulturne baštine otoka Krka	3,9	9,7	32,0	28,3	31,1	3,68
Turizam potiče rast broja stanovnika otoka Krka	0,0	4,9	19,6	29,4	46,1	4,13
Turizam ugrožava lokalnu autentičnost otoka Krka	4,9	10,8	35,3	24,5	24,5	3,6
Turizam remeti lokalne aktivnosti	16,5	14,6	25,2	28,2	15,5	3,12
Turizam onemogućuje lokalnom stanovništvu pristup mjestima poput plaža i sl.	4,9	10,7	25,2	26,2	33,0	3,72

Napomena: 1 -u potpunosti se ne slažem; 2- ne slažem se; 3- niti se slažem, niti se ne slažem; 4 - slažem se; 5 - u potpunosti se slažem

Izvor: Izrada autora prema rezultatima istraživanja „Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka“

Prema dobivenim rezultatima 61,2% ispitanika se slaže s time da turizam doprinosi boljem razumijevanju drugih kulturnih zajednica. Također, 31,1% ispitanika se potpuno slaže, dok se 28,3% slaže s time da turizam doprinosi očuvanju starih običaja i kulturne baštine otoka Krka. Nadalje, 75,5% ispitanika se slaže da turizam potiče rast broja stanovnika otoka Krka.

Na temelju ovih rezultata, može se zaključiti da većina ispitanika prepoznaje pozitivne učinke turizma na otoku Krku u smislu boljeg razumijevanja drugih kultura, očuvanja kulturne baštine te poticanja rasta broja stanovnika.

U pogledu ugrožavanja lokalne autentičnosti otoka Krka, skoro 50% ispitanika se slaže s ovim stavom, što ukazuje na postojanje zabrinutosti da turizam može negativno utjecati na očuvanje lokalnog identiteta i tradicije. Što se tiče remećenja lokalnih aktivnosti, 43,7% ispitanika se slaže s navedenim. To implicira da postoji percepcija da turizam može narušiti normalno odvijanje svakodnevnog života i gospodarskih aktivnosti lokalnog stanovništva. Kada je u pitanju ograničavanje pristupa lokalnom stanovništvu mjestima poput plaža, 59,2% ispitanika se slaže s tim stavom. To ukazuje na percepciju da turizam može dovesti do preopterećenja i smanjenja dostupnosti određenih lokalnih resursa i prostora za stanovnike otoka. Na temelju rezultata, može se zaključiti da se najveći postotak ispitanika slaže s tvrdnjom da turizam onemogućuje lokalnom stanovništvu pristup mjestima poput plaža i slično. To ukazuje na važnost upravljanja turizmom na način koji osigurava ravnotežu između potreba turista i očuvanja kvalitete života lokalnog stanovništva.

Ispitanici se slažu da turizam potiče rast broja stanovnika otoka Krka (4,13) što ukazuje na percepciju da turizam donosi ekonomsku i demografsku korist lokalnoj zajednici, pružajući veće mogućnosti za zapošljavanje i bolji standard života. S druge strane, ocjena slaganja za stav da turizam remeti lokalne aktivnosti iznosi 3,12. To ukazuje na percepciju da turizam može imati negativan utjecaj na tradicionalne lokalne aktivnosti, kao što su ribarstvo i poljoprivreda, te da može doći do promjena u društvenoj i kulturnoj dinamici otoka.

Okolišni učinci turizma

Sljedeći dio ankete je usmjeren na istraživanje kako lokalno stanovništvo percipira okolišne učinke turizma. Cilj je dobiti uvid u njihove stavove i mišljenja o utjecaju turizma na okoliš otoka Krka. Navedeno je prikazano u Tablici 16.

Tablica 16. Percepcija okolišnih učinaka turizma stanovnika otoka Krka

	%					prosječna ocjena
	1	2	3	4	5	
Turizam pozitivno utječe na okoliš otoka Krka	22,3	32,0	28,2	8,7	8,7	2,5
Turizam otoka Krka pridonosi onečišćenju zraka	6,8	8,7	33,0	24,3	27,2	3,56
Turizam otoka Krka pridonosi onečišćenju kopna i vode	6,8	6,8	23,3	21,4	41,7	3,84
Turizam otoka Krka pridonosi povećanju emisija stakleničkih plinova	5,8	7,8	33,0	22,3	31,1	3,65
Turizam uzrokuje prekomjerne gužve u prometu na otoku Krku	2,0	1,0	12,7	15,7	68,6	4,48
Turizam narušava okoliš s neplanskom i prekomjernom gradnjom turističkih objekata na otoku Krku	1,9	3,9	17,5	20,4	56,3	4,25
Na otoku Krku se koriste razni oblici obnovljivih izvora energije	0,0	15,8	48,5	22,8	12,9	3,33

Napomena: 1 -u potpunosti se ne slažem; 2- ne slažem se; 3- niti se slažem, niti se ne slažem; 4 - slažem se; 5 - u potpunosti se slažem

Izvor: Izrada autora prema :rezultati istraživanja „Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka“

Prema rezultatima istraživanja, ispitanici su izrazili mišljenje da turizam na otoku Krku ima negativan utjecaj na okoliš sa prosječnom ocjenom slaganja od 2,5. Ova ocjena ukazuje na percepciju ispitanika da turizam ne donosi značajne pozitivne promjene u očuvanju okoliša otoka Krka. Što se tiče toga da turizam otoka Krka pridonosi onečišćenju zraka, većina ispitanika 51,5% se slaže ili se u potpunosti slaže s navedenim što može ukazati na svijest o mogućem negativnom utjecaju turizma na kvalitetu zraka na otoku Krku. Nadalje, prema rezultatima istraživanja, 63,1% ispitanika se slaže s stavom da da turizam otoka Krka pridonosi onečišćenju kopna i vode. U pogledu da turizam otoka Krka pridonosi povećanju emisija stakleničkih plinova, 13,6% ispitanika se ne slaže sa navedenim, dok je 33% neutralno a 53,4% ispitanika slaže sa istim. Turizam na otoku Krku prema percepciji ispitanika uzrokuje prekomjerne gužve u prometu (4,48). Navedeno ukazuje na visoku razinu suglasnosti među ispitanicima da turizam ima negativan utjecaj na prometnu situaciju na otoku Krku. Turizam na otoku Krku, prema mišljenju većine ispitanika (76,7%), narušava okoliš s neplanskom i prekomjernom gradnjom turističkih objekata. Ova visoka razina suglasnosti ispitanika ukazuje na važnost pravilnog planiranja i upravljanja turističkim

razvojem otoka Krka kako bi se sačuvao okoliš i održala ravnoteža između turizma i prirodnih resursa. Stav 48,5% ispitanika u vezi s tvrdnjom da se na otoku Krku koriste razni oblici obnovljivih izvora energije ukazuje na relativno ograničenu svijest ili nedostatak informacija o trenutnom korištenju obnovljivih izvora energije na otoku. Stavovi vezani uz onečišćenje zraka, kopna i vode, kao i emisije stakleničkih plinova, pokazuju da postoji značajan broj ispitanika koji se slažu da turizam pridonosi tim oblicima onečišćenja. Ovi rezultati mogu upućivati na zabrinutost stanovnika otoka Krka zbog negativnih učinaka turizma na okoliš. Dodatno, rezultati ukazuju da većina ispitanika vjeruje da turizam uzrokuje prekomjerne gužve u prometu na otoku Krku i narušava okoliš s neplanskom i prekomjernom gradnjom turističkih objekata. Ovo može sugerirati da stanovnici osjećaju negativne posljedice turizma na infrastrukturu i prirodne resurse otoka.

Uključenost stanovnika otoka Krka u razvoj turizma

Uključenost lokalnog stanovništva u razvoj turizma igra ključnu ulogu u stvaranju održivog i uravnoteženog turističkog okruženja. U nastavku ćemo prikazati uključenost stanovnika otoka Krka u razvoju turizma te će isto biti vidljivo u Tablici 17.

Tablica 17. Uključenost stanovnika otoka Krka u razvoj turizma i percepcija kvalitete života

	%					prosječna ocjena
	1	2	3	4	5	
Jedinice lokalne samouprave nude poticaje za korištenje obnovljivih izvora energije	6,8	11,7	48,5	19,4	13,6	3,21
Stanovnici otoka Krka su ekološki osviješteni	1,9	5,8	35,9	37,9	18,4	3,65
Stanovnici i turisti otoka Krka su upoznati sa sistemom zbrinjavanja otpada	2,9	5,8	31,1	28,2	32,0	3,81
Stanovnici i turisti otoka Krka sudjeluju u sistemu zbrinjavanja otpada	1,9	6,8	35,9	32,0	23,3	3,68
Jedinice lokalne samouprave imaju razvijene strategije za održivi razvoj turizma	4,9	8,7	52,4	23,3	10,7	3,26
Jedinice lokalne samouprave provode edukacije te omogućavaju lokalnom stanovništvu nova saznanja vezano uz održivi razvoj turizma	3,9	20,4	48,5	20,4	6,8	3,06

Jedinice lokalne samouprave pružaju mogućnost da se kao stanovnik otoka Krka uključim u procese planiranja razvoja turizma	11,8	14,7	46,1	20,6	6,9	2,96
Zainteresiran/a sam uključiti se u procese planiranja razvoja turizma otoka Krka	13,7	5,9	33,3	27,5	19,6	3,33
Uključen/a sam u procese planiranja razvoja turizma otoka Krka	45,1	14,7	24,5	9,8	5,9	2,17
Podržavam trenutni razvoj turističkih sadržaja otoka Krka	2,9	11,8	43,1	22,5	19,6	3,44
Zadovoljan/Zadovoljna sam trenutnim razvojem turizma na otoku Krku	2,0	14,7	44,1	29,4	9,8	3,30

Napomena: 1 -u potpunosti se ne slažem; 2- ne slažem se; 3- niti se slažem, niti se ne slažem; 4 - slažem se; 5 - u potpunosti se slažem

Izvor: Izrada autora prema :rezultati istraživanja „Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka“

Rezultati pokazuju da 33% ispitanika se slaže s time da jedinice lokalne samouprave nude poticaje za korištenje obnovljivih izvora energije, dok je 48,5% ispitanika neutralno. To može ukazivati na nedostatak svijesti ili informiranosti ispitanika o poticajima koje lokalna samouprava pruža, ili na nedostatak zainteresiranosti za korištenje obnovljivih izvora energije. Nadalje, 56,3% ispitanika se slaže da su stanovnici otoka Krka ekološki osviješteni. Preko 60% ispitanika ima stav da su stanovnici i turisti otoka Krka upoznati sa sistemom zbrinjavanja otpada (3,81). Nadalje, vezano uz to da stanovnici i turisti otoka Krka sudjeluju u sistemu zbrinjavanja otpada, 35,9% ispitanika je neutralno u tom stavu dok se se sa navedenim slaže 55,3%. Podaci pokazuju da se 52,4% ispitanika niti slaže, niti ne slaže s time da jedinice lokalne samouprave na otoku Krku imaju razvijene strategije za održivi razvoj turizma, dok se s tim slaže 34% ispitanika. Ovi rezultati ukazuju na postojanje određene svijesti i napore lokalnih vlasti u razvoju održivog turizma na otoku Krku, ali također ukazuju i na potrebu daljnjeg unaprjeđenja i informiranja o strategijama održivosti. Rezultati istraživanja pokazuju da 24,3% ispitanika ne slaže se s stavom da jedinice lokalne samouprave provode edukacije i omogućavaju lokalnom stanovništvu nova saznanja vezano uz održivi razvoj turizma. 48,5% ispitanika niti se slaže, niti se ne slaže, dok se 27,2% ispitanika slaže s navedenim. Opći zaključak je da postoji prostor za poboljšanje kada je u pitanju provođenje edukacija i informiranje lokalnog stanovništva o održivom razvoju turizma. Jedinice lokalne samouprave bi trebale uložiti dodatne napore kako bi osigurale da lokalno stanovništvo dobije nova saznanja i razumijevanje o održivom turizmu, što će doprinijeti boljem upravljanju turizmom i očuvanju okoliša na otoku Krku. Ispitanici su također podijeljeni vezano uz stav da jedinice

lokalne samouprave pružaju mogućnost da se kao stanovnici otoka Krka uključe u procese planiranja razvoja turizma. Što se tiče toga da su stanovnici zainteresirani uključiti se u procese planiranja razvoja turizma otoka Krka, 47% ispitanika se slaže s navedenim. Nadalje, vezano uz uključenost ispitanika u procese planiranja razvoja turizma otoka Krka, prosječna ocjena je 2,17 gdje je 59.8% izjavilo da se ne slaže s navedenim. Ova ocjena može sugerirati da postoji potreba za poboljšanjem i intenzivnijim uključivanjem stanovnika u te procese. Također, može ukazivati na eventualne probleme u komunikaciji ili nedovoljnu transparentnost u postupku planiranja.

Podržavam trenutni razvoj turističkih sadržaja otoka Krka je izjavilo 42,1% ispitanika. Istraživanje pokazuje da 39,2% ispitanika se slaže s stavom da su zadovoljni trenutnim razvojem turizma na otoku Krku, dok 44,1% ispitanika izražava neutralan stav.

Ukratko, većina ispitanika podržava mogućnost sudjelovanja u procesima planiranja razvoja turizma otoka Krka, dok se manji postotak ispitanika aktivno uključuje u te procese. Postoji i podrška trenutnom razvoju turističkih sadržaja otoka Krka, iako se neki ispitanici izjašnjavaju neutralno/neodlučno.

Stanovnici otoka Krka su, općenito, ekološki osviješteni, s većinom ispitanika koji se slažu s navedenim. Rezultati sugeriraju da postoji potreba za poboljšanjem upoznavanja stanovnika i turista s sustavom zbrinjavanja otpada, jer je neutralnost ili neodlučnost izražena u vezi s tom tvrdnjom. Iako postoji interes za uključivanje stanovnika otoka Krka u procese planiranja razvoja turizma, manji postotak ispitanika je uključen u te procese. Podrška trenutnom razvoju turističkih sadržaja otoka Krka varira, s nekim ispitanicima koji podržavaju takav razvoj, dok drugi izražavaju neutralnost ili neodlučnost.

Ukupno gledajući, rezultati pokazuju da postoji raznolikost stavova među ispitanicima o utjecaju turizma na otok Krk. Dok neki podržavaju razvoj turizma i ekološki su osviješteni, drugi izražavaju zabrinutost u vezi s negativnim utjecajem turizma na okoliš i infrastrukturu otoka. Također, postoji potreba za poboljšanjem informiranosti i uključivanjem stanovnika u procese planiranja razvoja turizma.

6. Izazovi održivog razvoja turizma otoka Krka

Prostorno, okolišno, društveno odgovoran i održiv budući razvoj turizma na otoku Krku treba biti usklađen s nosivim kapacitetom otoka Krka, a što se odnosi na prostorni i društveni kontekst. Odgovorno djelovanje prema prostoru, okolišu i lokalnoj zajednici treba biti sastavni dio budućeg načina planiranja korištenja prostora te se treba očitovati u rehabilitaciji narušenih ili devastiranih cjelina, u okolišno odgovornom korištenju vode i energije te postupanju s otpadom. Također, naglasak treba staviti na lokalnu proizvodnju i lokalno zapošljavanje.⁵⁹

U skladu sa strateškim opredjeljenjem jedinica lokalne samouprave otoka Krka, u skladu s postojećom otočkom praksom u upravljanju otpadom i energentima, ali i kao “protuteža” industrijom i infrastrukturom opterećenog sjevernog dijela otoka Krka i njegovog neposrednog okruženja, otok Krk teži zauzimanju pozicije “šampiona” održivosti među turističkim destinacijama u Republici Hrvatskoj.⁶⁰

Kao turistička destinacija s dugom tradicijom, odnosno kao razvijena i zrela turistička destinacija, otok Krk se nastoji izdići iznad ustaljenog i uobičajenog. U tom se kontekstu razvijaju inovativne i emotivno angažirane turističke ponude, odnosno turistički sadržaji i usluge usklađene s interesima i potrebama turista. Turistička ponuda otoka Krka razvija se u skladu s različitim potrebama ciljanih segmenata turista.⁶¹

S obzirom na sve prethodno navedeno izdvajaju se izazovi održivog razvoja s kojima se otok Krk suočava:

1. Održavanje ravnoteže između turističke potražnje i očuvanja okoliša: Kako turizam na otoku Krku raste, postoji izazov u održavanju ravnoteže između zadovoljavanja potreba turista i minimaliziranja negativnog utjecaja na prirodne resurse, ekosustave i kulturnu baštinu otoka.
2. Upravljanje sezonalnošću: Sezonski turizam na otoku Krku može stvoriti izazove u smislu prilagođavanja infrastrukture, resursa i usluga kako bi se zadovoljile potrebe

⁵⁹ Institut za turizam, Strategija razvoja otoka Krka do 2020., 2016

⁶⁰ Ibidem

⁶¹ Ibidem.

velikog broja turista tijekom sezone. Upravljanje sezonalnošću može uključivati potrebu za razvojem raznolike turističke ponude koja privlači posjetitelje tijekom cijele godine, kao i prilagođavanje kapaciteta smještaja, prijevoza i infrastrukture kako bi se izbjegla preopterećenja tijekom sezonskih razdoblja.

3. Promicanje održivog transporta: Izazov je potaknuti turiste da koriste održive načine prijevoza poput javnog prijevoza, bicikala ili električnih vozila, te smanjiti uporabu osobnih automobila kako bi se smanjila gužva i negativni utjecaj na okoliš.
4. Očuvanje prirodnih i kulturnih resursa: Otok Krk obiluje prirodnim ljepotama, zaštićenim područjima i bogatom kulturnom baštinom. Izazov je očuvati te resurse od prekomjernog turističkog pritiska, nepravilne gradnje i neodgovornog ponašanja turista. Potrebno je educirati turiste o važnosti očuvanja prirode i kulturnog naslijeđa te promicati odgovorno ponašanje tijekom njihovog boravka
5. Uključivanje lokalne zajednice: Održivi turizam na otoku Krku zahtijeva aktivno sudjelovanje lokalne zajednice, uključujući stanovnike, poduzetnike, organizacije i udruge. Izazov je osigurati da lokalna zajednica ima pravedan udio u ekonomskim koristima turizma te da se njeni interesi, potrebe i kultura uzimaju u obzir prilikom razvoja turističkih aktivnosti.
6. Zaštita i očuvanje vode: otok Krk se suočava s izazovima upravljanja vodom. Potrebno je održavati kvalitetu vode, osigurati adekvatno snabdijevanje vodom za turiste i lokalno stanovništvo te promovirati svijest o uštedi vode i očuvanju vodnih resursa.
7. Promocija održivih aktivnosti i turističkih iskustava: Izazov je razviti i promovirati održive aktivnosti i turistička iskustva na otoku Krku. Održive aktivnosti mogu uključivati biciklizam, planinarenje, ronjenje, posjete zaštićenim područjima i obrazovne ture o zaštiti okoliša. Važno je promovirati svijest o očuvanju prirode, ekološkoj osviještenosti i odgovornom turizmu. Osim toga, razvoj održivih turističkih iskustava može uključivati upoznavanje lokalne kulture, tradicija i gastronomije, podržavajući lokalne proizvođače i obrtnike.

8. Upotreba obnovljivih izvora energije: Korištenje obnovljivih izvora energije, poput sunčeve energije i vjetra, predstavlja izazov u pogledu infrastrukturnih prilagodbi i ulaganja. Unaprjeđenje energetske učinkovitosti turističkih objekata te poticanje korištenja obnovljivih izvora energije može smanjiti negativni utjecaj turizma na okoliš.
9. Održivo upravljanje otpadom: Otočni turizam generira velike količine otpada, stoga je izazov implementirati sustav održivog upravljanja otpadom koji uključuje recikliranje, kompostiranje i smanjenje upotrebe jednokratnih proizvoda. Edukacija turista o pravilnom zbrinjavanju otpada također ima ključnu ulogu.
10. Diversifikacija turističke ponude: Izazov je razviti raznoliku turističku ponudu koja uključuje ne samo sunce i plaže, već i kulturne, ruralne, sportske i održive aktivnosti. Raznolikost turističke ponude privlači različite vrste turista, smanjujući pritisak na određena područja i doprinoseći ravnomjernom raspodjeli turističkih aktivnosti.

Upravljanje ovim izazovima zahtijeva suradnju između lokalnih vlasti, turističkih dionika, stanovnika i turista kako bi se osigurao održivi razvoj turizma otoka Krka. Otok Krk već poduzima važne korake u ovom smjeru, ali kontinuirani naponi i inicijative nužni su za očuvanje okoliša, očuvanje kulturne baštine i stvaranje održivog turističkog iskustva koji će zadovoljiti potrebe sadašnjih i budućih generacija.

Zaključak

Nakon provedenog istraživanja o izazovima održivog razvoja turizma otoka Krka i percepciji lokalnog stanovništva, može se zaključiti da turizam ima značajan utjecaj na otok Krk, s pozitivnim i negativnim aspektima. Pozitivni učinci uključuju gospodarski rast, povećanje zapošljavanja i promociju kulturne baštine. Međutim, negativni učinci obuhvaćaju pritisak na okoliš, preopterećenje infrastrukture i potencijalnu opterećenost lokalnog stanovništva. Lokalno stanovništvo percipira učinke turizma na različite načine. Većina smatra da turizam donosi napredak i bolje životne uvjete, dok drugi ističu negativne posljedice kao što su gužve, nedostatak resursa i visoki troškovi života. Izazovi održivog razvoja turizma na otoku Krku uključuju potrebu za boljom ravnotežom između turističkog razvoja i očuvanja prirodnih resursa, diversifikaciju turističke ponude te uključivanje lokalnog stanovništva u procese odlučivanja. Važno je uspostaviti održiv model turizma koji će voditi računa o zaštiti okoliša, očuvanju kulturne baštine i poboljšanju kvalitete života lokalnog stanovništva. Zaključno, održivi razvoj turizma na otoku Krku zahtijeva pažljivo planiranje, suradnju svih dionika u turističkoj aktivnosti te aktivno uključivanje lokalnog stanovništva. Samo na taj način može se osigurati da turizam ostvaruje pozitivne učinke na gospodarstvo, ali istovremeno štiti prirodne resurse i poboljšava kvalitetu života svih koji žive na otoku.

Bibliografija

- Active Turist. *Aktivni turizam Krk*. Krk: Active Turist, 2016.
<https://aktivniturismo.hr/destinacija/aktivni-turizam/krk> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)
- Adriagate. *Vrbnik – otok Krk*, Krk: Adriagate, 2023. <https://www.adriagate.com/Hrvatska-hr/Vrbnik-otok-Krk> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)
- APEC, *Sustainable Development of Tourism Destinations*, 5-6, Barcelona: APEC, 2013.
<https://www.apec.org/docs/default-source/Publications/2014/3/Sustainable-Development-of-Tourism-Destinations/APEC-Sustainable-Development-Tourism-Destinations.pdf> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)
- Dumbraveanu, D. “Principles and practice of sustainable tourism planning” *Human Geographies* 1, br.1 (2007): 78-79. (pristupljeno 16. Ožujak 2023.).
- DrMD Usman Mgr DBA Doctor and Researcher ER & AR, *The positive and negative effects of tourism on the social-cultural environment of a country*. DrMD Usman Mgr DBA, 2016.
<https://www.linkedin.com/pulse/positive-negative-effects-tourism-social-cultural-prince-mdusman> (pristupljeno 16. Ožujak 2023.).
- Eko vjesnik, *Otok Krk se priprema za dobivanje europskog Zero Waste certifikata*, Krk: Eko vjesnik, 2021. <https://www.ekovjesnik.hr/clanak/3880/otok-krk-se-priprema-za-dobivanje-europskog-zero-waste-certifikata> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Falade Obalade, Timothy A., and Suchi Dubey. “Managing Tourism as a source of Revenue and Foreign direct investment inflow in a developing Country: The Jordanian Experience” *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences* 3 (2014): 16–42.
- Greentumble, *Positive Impacts of Tourism on the Environment*, Greentumble, 2022.
<https://greentumble.com/positive-impacts-of-tourism-on-environment> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

- Greentumble, *The Negative Environmental Impacts of Tourism*, Greentumble, 2022.
<https://greentumble.com/environmental-impacts-of-tourism> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Gu, H. and Ryan, C. "Place attachment, identity and community impacts of tourism—the case of a Beijing hutong" *Tourism Management*. 29, (2008): 637-647.
- Avelini Holjevac, Ivanka i Suzana Marković. ur „Anketni upitnik za stanovništvo.“ *Tourism and hospitality management* 10, br.1 (2004): 264-266
- Institut za turizam, *Strategija razvoja otoka Krka do 2020*. Krk: Institut za turizam, 2016.
<https://krk.hr/wp-content/uploads/2022/05/STRATEGIJA-RAZVOJA-TURIZMA-OTOKA-KRKA-DO-2020..pdf> (pristupljeno 17. Ožujka 2023.)
- Iznajmljivači, *Otok Krk atraktivna turistička destinacija u srcu Kvarnera*. Krk: Iznajmljivači, 2016.
<https://www.xn--iznajmljivai-yrb.hr/otok-krk-turisticka-destinacija/> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)
- Julkaisut, *Principles of sustainable tourism*. Julkaisut, 2016.
<https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Esitteet/principles-of-sustainable-tourism.pdf>
 (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)
- Kirinčić, M., *Plava vreća otoka Krka*. Krk: Kirinčić, 2014. <https://otok-krk.org/krk/plava-vreca-otoka-krka> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Krk, *Eko otok Krk*. Krk: 2023. <https://krk.hr/eko-otok> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Krk, *Ponuda*. Krk: 2023. <https://krk.hr/ponuda> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Mare tours, *Prirodne znamenitosti na Krku*. Vrbnik: Mare tours, 2020. <https://www.mare-vrbnik.com/hr/najbolje-od-krka/prirodne-znamenitosti> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)
- Mishra, Jitendra Mohan. "Unit-14 Managing Tourism- Sustainability and Carrying Capacity Approaches, Concept and Impacts of Tourism", *The peoples university* (2021).
<https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/67187/3/Unit-14.pdf> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)

Muzejski dokumentacijski centar, *Zavičajni muzej Baška*. Baška: Muzejski dokumentacijski centar, 2014. <https://mdc.hr/hr/mdc/zbirke-fondovi/fototeka/zavicajni-muzej-baska/> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

Info Krk, *Bašćanska staza glagoljice*. Krk: Info Krk, 2023. <https://www.info-krk.com/baska/kultura/265/bascanska-staza-glagoljice> (pristupljeno 13. Ožujak 2023.)

Otok Krk, *O turizmu otoka Krka*. Krk: Otok Krk, 2023. <https://krk.hr/o-turizmu-otoka-krka/> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)

Otok Krk, *Sport i rekreacija na otoku Krku*. Krk: Otok Krk, 2023. <https://www.info-krk.com/otok-krk/sport> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)

Otok Krk, *Tradicionalne manifestacije*. Krk: Otok Krk, 2023. <https://krk.hr/tradicionalne-manifestacije> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)

Otok Krk, *Volsonis u gradu Krku*. Krk: Otok Krk, 2023. <https://www.info-krk.com/krk/kultura/251/volsonis> (pristupljeno 16. Ožujak 2023.)

Ponikve, *Punionice za električne automobile – doprinos održivom razvoju i poticaj krčkome turizmu*. Krk: Eko Otok Krk, 2016. <http://www.ekootokkrk.hr/blog/punionice-za-elektricne-automobile-doprinos-odrzivom-razvoju-i-poticaj-krckome-turizmu> (pristupljeno 1. Travanj 2023.)

Portal privatni smještaj, *Kulturna i prirodna baština Baške na otoku Krku*. Baška: Portal privatni smještaj, 2022. <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/kulturna-i-prirodna-bastina-baske-na-otoku-krku> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)

Privatni smještaj, *Aktivnosti i manifestacije na otoku Krku*. Baška: Portal privatni smještaj, 2022. <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/aktivnosti-i-manifestacije-na-otoku-krku> (pristupljeno 15. Ožujak 2023.)

- Ren, Taizeng, Muhlis Can, Sudharshan R. Paramati, Jianchun Fang, and Wanshan Wu. "The Impact of Tourism Quality on Economic Development and Environment: Evidence from Mediterranean Countries." *Sustainability* 11, (2019): 22-96.
- Richards, G. *Cultural Tourism: Global and local perspectives*. Binghampton: Haworth Press, 2007. (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Rua, S. V. ., Perceptions of tourism: a study of residents' attitudes towards tourism in the city of Girona" *Journal of Tourism Analysis: Revista De Análisis Turístico* Vol. 27. (2020) (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Samo pozitivno, *Krk želi postati prvi europski Zero Waste otok*. Samo pozitivno, 2020. <https://samopozitivno.com/krk-zeli-postati-prvi-europski-zero-waste-otok/> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Shahzalal, M., "Positive and Negative Impacts of Tourism on Culture: A Critical Review of Examples from the Contemporary Literature." *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, str. 2. (2016) (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Stockton, T. M. D. „An Assessment of Moro Bay Residents' Attitudes Toward and Knowledge About Tourism: Setting the Foundations for Sustainable Tourism Development“ *Master's thesis, Faculty of California Polytechnic State University, San Luis Obispo* (2011) (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Stynes, D. „Economic impacts of Tourism“ *Urbana, IL: University of Illinois*, (1997): 1-19. (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Trinajstić, M., *Krk ima ambiciozan plan: Postat će prvi europski "zero waste" otok, evo što su do sada postigli*. Novi list, 2022. <https://www.novilist.hr/rijeka-regija/otoci/krk-ima-ambiciozan-plan-postat-ce-prvi-europski-zero-waste-otok-evo-sto-su-do-sada-postigli/> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)
- Tuncay, Nesrin, and Ceyhun Can Ozcan. "The effect of Dutch Disease in the tourism sector: The case of Mediterranean Countries." *Tourism and Hospitality Management* 26 (2020): 99–114. (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

TZO Vrbnik, *Godišnji program rada i financijski plan TZO Vrbnik za 2023. godinu*, Vrbnik, 2022.
<https://vrbnik.hr/wp-content/uploads/2023/01/GPR-i-FP-2023.-finalno-za-web.pdf> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

Ukessays. *Socio-cultural, Environmental and Economic Impacts of Tourism*. Ukessay, 2021.
<https://www.ukessays.com/essays/tourism/the-socio-cultural-impact-of-tourism-tourism-essay.php> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

Visit Omišalj-Njivice, *Mirine Fulfinum*. Omišalj-Njivice: Visit Omišalj-Njivice, 2023.
<https://www.visit-omisalj-njivice.hr/mirine-fulfinum.aspx> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

World Economic Forum. *Ten Principles for Sustainable Destinations: Charting a new path forward for travel and tourism*. We Forum, 2022.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Ten_Principles_for_Sustainable_Destinations_2022.pdf (pristupljeno 23. Ožujak 2023.)

WTTC. *Global Economic Impact and Trends 2021*. WTTC, 2021.
<https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/Global%20Economic%20Impact%20and%20Trends%202021.pdf?ver=2021-07-01-114957-177> (pristupljeno 17. Ožujak 2023.)

Popis ilustracija

Grafikoni

Grafikon 1. Sezonska distribucija dolazaka 2022.god. i 2021.god.

Grafikon 2. Stupanj obrazovanja

Grafikon 3. Radni status

Tablice

Tablica 1. Broj kreveta smještajnih kapaciteta otoka Krka

Tablica 2. Kapaciteti otoka Krka po vrstama smještajnih objekata

Tablica 3. Turistički promet dolazaka po mjestima otoka Krka od 01.01. do 31.12.2022.godine

Tablica 4. Turistički promet noćenja po mjestima otoka Krka od 01.01. do 31.12.2022.godine

Tablica 5. Dolasci i noćenja turista na otoku Krku 2022. godine

Tablica 6. TOP 10 tržišta u 2022. godini

Tablica 7. Ostvareni dolasci i noćenja po mjestima u 2022. godini

Tablica 8. Potražnja prema vrsti smještajnog kapaciteta na otoku Krku

Tablica 9. Kretanje potražnje za nekomercijalnim smještajem na otoku Krku 2021.-2022.

Tablica 10. Kretanje potražnje za smještajem u hotelima u pojedinim mjestima na otoku Krku

Tablica 11. Potražnja za smještajem u kampovima u pojedinim mjestima na otoku Krku

Tablica 12. Kretanje potražnje za smještajem u domaćinstvu u pojedinim mjestima na otoku Krku

Tablica 13. Ostvarena noćenja u nekomercijalnom smještaju na otoku Krku

Tablica 14. Percepcija ekonomskih učinaka turizma stanovnika otoka Krka

Tablica 15. Percepcija socio - kulturnih učinaka turizma stanovnika otoka Krka

Tablica 16. Percepcija okolišnih učinaka turizma stanovnika otoka Krka

Tablica 17. Uključenost stanovnika otoka Krka u razvoj turizma i percepcija kvalitete života

Slike

Slika 8. Stupovi održivosti

Slika 9. Načela razvoja održivog turizma

Slika 10. Utjecaj turizma na gospodarstvo

Slika 11. Poučna staza Put lokava

Slika 12. Bašćanska ploča

Slika 13. Mirine Fulfinum

Slika 14. Venerin žrtvenik

Slika 8. Ostvarena noćenja po tržištima u 2019. i 2022. godini

Slika 9. Eko otok Krk

Slika 10. Zero Waste otok Krk

Slika 11. Projekt Plava vreća